

Planinarske NOVINE

ČASOPIS PLANINARSKOG SAVEZA CRNE GORE Godina IV / broj 7 / decembar 2018. / cijena 1 euro

VLADA CRNE GORE
Ministarstvo sporta

NAŠE PLANINE
DURMITOR
Gorostas koji nebo drži

TURA NA VRH
Bezimeni vrh

INTERVJU
Prof. dr Jože Rovan, predsjednik Planinskog saveza Slovenije
**Planinarstvo, turno skijanje
i biciklizam su razvojna
šansa turizma Crne Gore**

PLANINARSKI SVIJET
**Legendarna stijena
Karakoruma konačno
ispunjana**

ISSN 2337-0653
9177233700650071

Planinarske
NOVINE
ČASOPIS PLANINARSKOG SAVEZA CRNE GORE

Časopis Planinarskog saveza Crne Gore,
broj 7 – decembar 2018.
Izlazi dva puta godišnje

Izdavački savjet:

mr Luka Mitrović, mr Darko Brajušković,
mr Vesna Bulatović, Enes Drešković, Fevzija
Kurtagić, prof. dr Dragan Bulatović, Radojica
Dakić, Gordana Jovović, Milutin Đurović,
prof. dr Saša Popović, Boro Delibašić.

Redakcijski odbor:

mr Darko Brajušković, dr Mirko Jakovljević,
Pavle S. Bandović, prof. dr Dragan Bulatović,
mr Vlado Vujišić, Željko Madžgalj, mr Vasilije
Bušković, Milan Radović, Željko Marković,

Glavni i odgovorni urednik:

mr Darko Brajušković

Zamjenik glavnog i odgovornog urednika:
dr Mirko Jakovljević

Lektor:

Nataša Perišić

Tehnički urednik:

Siniša Marjanović

Tehnički sekretar redakcije:

Tatjana Ivanović

Organizator:

Pavle Bandović

Izdavač:

Planinarski savez Crne Gore
Bracana Bracanovića 68/C, 81 000 Podgorica
Tel: 020-622 220, fax: 020 622-157
e-mail: info@pscrg.me web: www.pscg.me

Štampa:

Pegaz, Bijelo Polje

Tiraž:

1000 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna biblioteka Crne Gore, Četinje

ISSN 2337-0653 = Planinarske novine
COBISS.CG-ID 28546320

Redakcija zadržava pravo izbora tekstova i fotografija prema kvalitetu u konцепцији časopisa.
Tekstovi i fotografije se ne vraćaju i za njih se ne isplaćuju honorari

Ministarstvo kulture Crne Gore u Evidenciju
medija, pod brojem 763, upisuje štampani medij
"Planinarske novine" čiji je osnivač sportska organizacija Planinarski savez Crne Gore, sa sjedištem u
Podgorici, ul. Bracana Bracanovića 68/C

Fotografija na naslovnoj strani:
Masiv Durmitora, autor **mr Vlado Vujišić**

JAVNO PREDUZEĆE ZA NACIONALNE PAKOVE CRNE GORE

Adresa: Trg Bećir bega Osmanagića 16, 81000 Podgorica

Tel: +382 (0)20 60 10 15

Fax: +382 (0)20 60 10 16

E-mail: nppcg@nparkovi.me

Web: www.nparkovi.me

Povjerenje Planinarskom savezu Crne Gore

CRNOGORAC AUDITOR U EVROPSKOJ PLANINARSKOJ UNIJI

Lijepa vijest stigla je 10. novembra iz Brisela. Naime, predsjednik Planinarskog saveza Crne Gore prof. dr Dragan Bulatović izabran je za auditora na Generalnoj skupštini Evropske unije planinarskih asocijacija - EUMA. U skladu sa Statutom, EUMA ima dva auditora, a njihov zadatak je monitoring tekućeg poslovanja i kontrola finansijskog menadžmenta. Takođe, usvojena je Vizija, Misija i planovi za budućnost, program rada i budžet za 2019. godinu, Godišnji i Finansijski izvještaj o radu. Dan uoči Generalne skupštine, u petak, 9. novembra u Konferencijskom centru Albert Borschette, održan je EU Workshop „The Mountain Dimension of Cooperation“. Tokom jednodnevног seminar-a, koji je okupio predstavnike EU institucija, Interreg programa i predstavnika civilnog društva raspravljanje je o politikama, projektima i upravljanju

planinskim područjima Evropske unije. Balkanska planinarska unija BMU je primljena za pridruženog člana EUMA. Sljedeća Generalna skupština biće održana na Kipru početkom novembra 2019.godine.

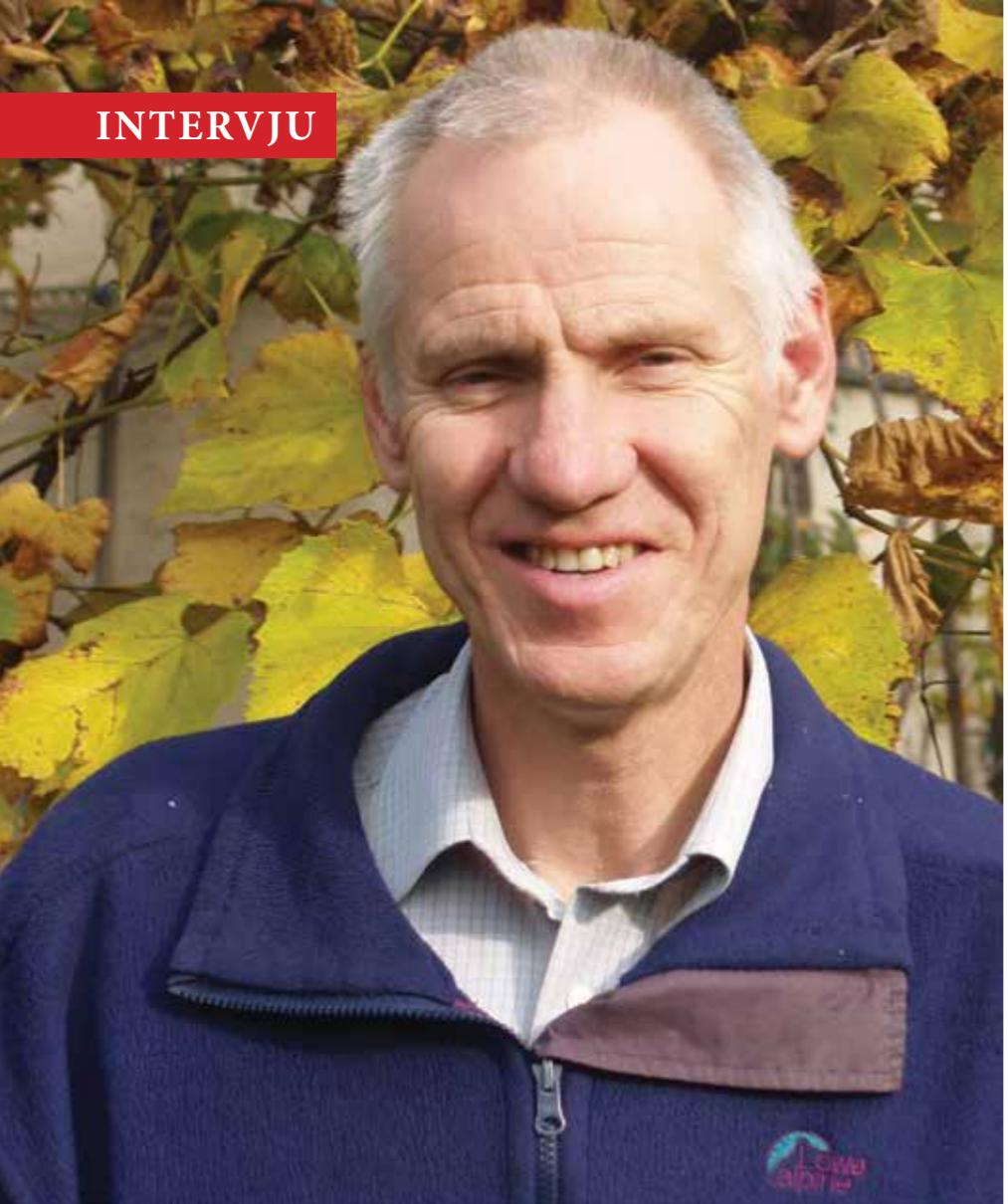
Čitaoci Planinarskih novina su primjetili iskorak kada je dizajn naših novina u pitanju. Tu su i nove rubrike koje uvodimo. Ovom prilikom pozivamo sve zainteresovane da se javе i tekstovima, fotografijama daju doprinos unapređenju kvaliteta. Iskreno zahvaljujemo svima koji su prijedlozima i sugestijama učinili da Planinarske novine budu sadržajnije, vizuelno kvalitetnije i zanimljivije.

Uz najljepše želje u 2019. godini.

Planinarski pozdrav

dr Mirko Jakovljević,
zamjenik urednika

Prof. dr **Jože Rovan**, predsjednik Planinskog saveza Slovenije

Planinarstvo, turno skijanje i biciklizam su razvojna šansa turizma Crne Gore

Razgovor vodio: **mr Vlado Vujišić**

Gospodine Rovan, profesor ste na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Ljubljani, a već decenijama aktivni gorski čuvar, planinski vodič, ugledni markacionista planinarskih staza, skijaš i turni biciklista. Zašto je, po Vama, važno da planinarenje i kretanje i boravak u prirodi budu dio životne svakodnevnice? Koliko planinarenje i kretanje u prirodi može unaprijediti čovjekovo fizičko i mentalno zdravlje, poboljšati njegovo emotivno stanje i izmijeniti njegov pogled na život?

Moji roditelji su bili ljubitelji prirode, dok sam odrastao zajedno smo odlazili u planine. Imao sam jak bronhitis, koji je postepeno isčezeno, prije svega za slugom različitih planinarskih sportskih aktivnosti. Od tada sam zdrav, takođe i eventualna prehlada brzo prođe. Vrijeme provedeno u planinama, znači mi otokon od svakodnevnih briga, od zasićenja službenim obavezama. To je za mene najbolji lijek protiv stresa. Planine su me, takođe naučile i upornosti, sposobnosti saradnje i prijateljstva, stekao sam široki krug poznanika i prijatelja od kojih mogu tražiti savjet i pomoći.

Koji je najbolji način za afirmaciju i promovisanje planinarstva kao sporta i zdravog načina življenja u jednoj zemlji? Kako probuditi i podići planinarsku svijest među ljudima? Kojim metodima se to najuspešnije i najbrže postiže i pomoći koje vrste medija?

Planinska zveza Slovenije (Planinski savez Slovenije) počinje sa vaspitanjem najmlađih u vrtićima i planinskim kružicima, u osnovnim školama, pod vodstvom učitelja-mentora. U toj starosnoj kategoriji je odziv veoma dobar. Nastavljamo u srednjim školama. Pokušavamo obuhvatiti i studentsku populaciju, u oba slučaja se sastajemo sa brojnim drugim zanimljivim aktivnostima, koje su zanimljive mladima, zbog čega se dio mlađih u te dvije starosne kategorije značajno smanji. Sa novim sportovima poput

Jože - turni biciklizam na Velikoj Milanji
Foto: Karmen Razlag

sportskog penjanja i turnog biciklizma, pokušavamo održati što više mlađih u našim redovima. Udio planinara poraste, a u planinama srijećemo i brojne porodice. Svim generacijama namjerujemo široku paletu djelatnosti u planinskim društвima, prije svega organizovane izlete, planinarske tabore, različite oblike usavršavanja, nastavničku djelatnost i ostalo.

U naše redove se uključuju i predstavnici starijih generacija, koji kao mlađi nisu odlazili u planine. Svi jest o zdravom načinu življenja, koje naglašava značaj kretanja u prirodnom okruženju, u zadnjim godinama u Sloveniji sve više jača.

Putem sopstvenih i drugih medija (Planinskog vestnika, domaćih stranica i promotivnog gradiva PZS, novinarskih članaka, radijskih i televizijskih emisija) podstičemo interesovanje za planinarstvo, pri čemu značajnu ulogu već tradicionalno imaju izuzetni uspjesi naših alpinista i u zadnjim godinama takođe i sportskih penjača.

Koji su planovi i aktivnosti u PZS koje planirate da realizujete u narednom periodu? Šta je prioritet?

PZS je u zadnjem periodu posvetila veliku pažnju organizacionim pitanjima, uvođenjem savremenih tehnologija smo snažno osavremenili djelovanje stručne službe i povezivanje sa planinskim društвima. Preselili smo se i u nove prostore, čime su se veoma poboljšali uslovi za rad stručne službe, za djelovanje razgranatog sistema komisija i odbora, za osposobljavanje kadrova i za nastavničku djelatnost. U narednom periodu želimo dati naglasak vaspitanju kadrova, želimo poboljšati djelovanje komisija, odbora, međudruštvenih odbora, vodstava planinarskih društava, a sve nabrojano povezati u što efikasniju cjelinu. Uz to, naravno, nećemo zanemariti stručno usavršavanje članstva, što značajno doprinosi dimenziji doživljaja aktivnosti planinara, a prije svega bezbjednosti. Naš trajni zadatak je očuvanje prirodnog okruženja. Podstičemo samo one sportske djelatnosti, koje se mogu upražnjavati na prirodi što prijatniji način.

Šta bi Savezi zemalja na našim prostorima trebalo da urade da se planinarstvo na pravi način afirmaše i kao turistički brend jedne zemlje? Kolika je u svemu tome važna usaglašenost i koordinacija razvojnih i promotivnih

strategija nacionalnih i lokalnih turističkih organizacija, opština, gradova i nacionalnih parkova?

U Sloveniji se, slično kao i drugde u alpskom prostoru, u zadnjem periodu srećemo sa izrazitim porastom interesovanja za planinarenje, pješačenje i biciklizam. Tome znatno doprinosi i posjeta inostranim turistima, čime se dodatno povećava opterećenje naših planinarskih staza i domova. Planinarenje, kao i biciklizam, postali su dio strategije razvoja slovenačkog turizma, i uključeni su u promotivne akcije na nivou države, iako pri tome država nije predvidjela sredstva za održavanje planinske infrastrukture, koja je bila sve do sada tako reći uvek besplatna na raspolažanje turističkoj privredi. PZS se zalaže da bi, kako na državnom nivou, tako i sa opštinama i neposredno sa turističkim organizacijama postigla dogovor o sufinsaniranju održavanja staza i domova, a što svakako neće biti lako postići. Dogovor je nužno potreban, zbog visokih materijalnih troškova održavanja planinskih staza (staze održavamo dobrovoljnim radom), kao i energetske i ekološke sanacije planinarskih domova.

Jože - turni spust sa Stola, Karavanke
Foto: Igor Jenčič

Šta je potrebno uraditi na nivou Planinarskog saveza i planinarskih društava da bi finansijska izdvajanja u procenima iz budžeta jedne države za Planinarski savez te zemlje bila veća? Kako je to realizovano u Sloveniji, u kojoj su finansijska izdvajanja iz budžeta države za Planinarski savez znatno veća u poređenju sa izdvajanjima u Crnoj Gori i ostalim zemljama u regionu?

PZS ostvari otprilike trećinu prihoda iz članarine, trećinu iz sopstvene djelatnosti (izdavačka delatnost, obučavanje, sponzorstva, itd...), dok trećinu ostvari iz ostalih izvora (finansiranje vrhunskog sporta od strane države, sredstva dobijena na raspisima, itd...). Finansiranje vrhunskog sporta, prije svega sportskog penjanja i alpinizma, je uređeno na državnom nivou od strane Fondacije za sport i Ministarstva za obrazovanje, nauku i sport. A kao što je već rečeno, nijesu obezbijedeni stalni izvori za održavanje planinske infrastrukture. Nešto sredstava za infrastrukturu dobijemo preko raspisa na Fondaciju za sport, koja se napaja uglavnom preko dohodaka Lutrije Slovenije, a težimo dobijanju stalnih izvora iz integralnog proračuna države. Da bi podkrijepili naše zahteve, ove godine smo naručili istraživanje o ekonomskim i društvenim efektima planinarstva, koje je jasno potvrđilo opravdanost naših zahtjeva.

Koje planine u Crnoj Gori su na Vas

ostavile najjači utisak? U čemu vidite njihovu autentičnost i specifičnost?

Crnu Goru posjetim svakih nekoliko godina, počeо sam je posjećivati još kao student, na kratko sam se zaustavio i ljetos na putu iz Srbije. Sa ženom sam namjeravao da prespavamo na Štavni, jer smo žurili kući, međutim jutro je bilo tako prelijepo, da nas je prosto nosilo ka vrhu Kučkog Koma. Bio sam na Durmitoru, na Komovima, u Prokletijama, a biciklom na Lovćenu, u dolini Ropojane, sa Štavne preko Trešnjevika i Bješnjice do Biogradskog jezera... I sigurno ću opet doći, ako bude prilika i na turno skijanje.

Crnogorske planine su prirodno veoma lijepo. Radi se o sličnom tipu gora kao u Sloveniji: visoki vrhovi, šume, prostrani pašnjaci i jezera. Ono što ih posebno odlikuje jeste njihova autentičnost, sačuvanost prirode, gostoljubivost domaćina na pašnjackim planinama. Kod vas dolazim i zbog izvrsne hrane, dobrog vina, kulturnih i etnografskih znamenitosti. To je okruženje po mojoj mjeri za aktivan odmor.

Činjenica je da je u Crnoj Gori planinarska infrastruktura, što se tiče izgradnje planinarskih domova, bivaka i osiguravanja planinarskih staza, tek u fazi razvoja. Kao primer, u NP Durmitor postoje samo dva planinarska doma, i oba ne pružaju kompletну i

kvalitetnu uslugu noćenja i ishrane tokom sezone. Kako su planinarski domovi organizovani u Sloveniji u Julijskim Alpima i koji je način njihove finansijske samoodrživosti?

U Sloveniji gradnja staza i domova ima dugu tradiciju, Slovensko planinsko društvo je prvi dom sagradilo u Bohinju daleke 1895. godine. Vlasnici planinarskih domova su planinarska društva, koja upravljaju njima direktno, ili ih daju u najam. Kod njihovog održavanja je ključan veliki doprinos dobrovoljnog rada, jer prihodi od ugostiteljske djelatnosti u većini slučajeva jedva zadovoljavaju tekuće poslovanje i materijalne troškove osnovnog održavanja. To se naročito odnosi na visokogorske planinarske domove zbog kratke planinarske sezone.

U slučaju većih adaptacija, dozidavanja ili novogradnji, društva skupljaju novac putem priloga od članstva, sponzora, opština i zaduživanjem. Kod energetske sanacije planinarskih domova u visokogorju pomaže nam i Slovenska vojska sa besplatnim helihopterskim prevozima opreme.

Koji bi bio Vaš savjet za unaprjeđenje planinarske infrastrukture Nacionalnog parka Durmitor, kao podlage njegove još bolje afirmacije kao atraktivne planinarske i turističke destinacije? Šta treba da urade Planinarski savez Crne Gore, planinarska društva i Nacional-

ni parkovi, kako bi što skorije došlo do izgradnje neophodnih planinarskih domova i bivaka? Da li bi u realizaciji toga PZS mogla da pomogne svojim rešenjima i iskustvima?

Finansiranje planinske infrastrukture se između država veoma razlikuje, zato je određena iskustva teško prenosi u druga okruženja. U Austriji je država shvatila značaj planinske infrastrukture za uspjeh turističke djelatnosti i izdašno finansira djelatnost planinarskih organizacija na nivou države, regija i opština. U Sloveniji, na žalost, nije tako. Kada su u pitanju planinske staze mislim da se treba prije svega povezati sa turističkom privredom, gdje je sigurno prisutan interes za uređene staze. U slučaju novogradnje planinarskih domova ista neće moći da se realizuje bez pomoći opština ili države. Naravno, potrebno je prije svih većih investicija dobro provjeriti potrebe i potencijale za dodatnu infrastrukturu i prije svega unaprijed znati ko će brinuti o njoj i kako će se obezbjeđivati sredstva za održavanje.

PZS ima u okviru Komisije za planinarske objekte organizovanu Savjetodavnu kancelariju, u okviru koje stručnjaci različitih struka pomažu planinskim društvima kod uređivanja i obnove planinarskih domova. Možda bi naša iskustva mogla koristiti i planinarima u Crnoj Gori. Takođe, imamo mnogo iskustva kod gradnje osiguranih planinskih staza i puteva, kod prenošenja tih znanja već saradujemo sa planinarima u Hrvatskoj

i Makedoniji.

Kakva bi po Vama trebalo da bude saradnja PS Crne Gore i PZ Slovenije u narednom periodu, i kako je unaprijediti? Koji su to projekti koje bi PZS i PSCG mogli zajedno uspješno realizovati?

Planinski savezi balkanskih država su se prije par godina povezali u BMU (Balkan Mountaineering Union) sa svrhom saradnje između planinarskih saveza članica. Saradnja između planinarskih društava teče uspješno u mnogim mjestima, a ponegdje ima već dugu tradiciju. Već imamo iskustva i u zajedničkim alpinističkim ekspedicijama, u saradnji u sportskim aktivnostima, na području orientacije i slično. Gdje god da se počake obostrani interes za saradnju, vodstvo PZS će ga sigurno podržati. Interesi postoje i na području ospozobljavanja stručnih kadrova, koje je u Sloveniji vrlo razvijeno, i koje povremeno pohađaju članovi planinarskih saveza BMU.

Šta biste poručili planinarima u Crnoj Gori, rukovodstvu PSCG, planinarskim društvima Crne Gore i svim ljubiteljima prirode imajući u vidu da je Slovenija u toj oblasti u regionu daleko ispred drugih?

Lično prije svega želim da sačuvate svoj gorski svijet što više autentičnim, u skladu sa načelima održivog razvoja, da u želji za napretkom ne pristanete na često bezobziran pritisak kapitala koji je često posljedica samo kratkoročnih profitnih

ciljeva. Planinarska djelatnost je naravno samo dio šire društvene strategije, koja treba, uz brigu za prirodno okruženje, da sačuva naseljenost gorskog svijeta.

Strastveni ste ljubitelj turnog skijanja i turnog biciklizma i jedan od tvoraca Slovenskog turnobiciklističkog puta. Koje su specifičnosti i prednosti ove dvije aktivnosti u planinama i u kojoj mjeri vidite potencijal za njihovu ekspanziju u planinama Crne Gore?

U mojim očima je planinarstvo djelatnost namijenjena svim generacijama i svim godišnjim dobima, a naročito je primjerena i kao porodični sport. Počeo sam kao planinar, malo kasnije kao turni skijaš, devedesetih godina sam počeo i da turno bicikliram. O tome, čime ću se baviti u planinama, određuje godišnje doba, vrijeme i naravno želje porodice i prijatelja, jer u planine po pravilu idem u društву.

Turno skijanje postaje u Sloveniji sve više masovno. Tome su mnogo doprinijeli napredak opreme i znanja planinara, a osnovna prepreka za njenu širu ekspanziju je pored kratke sezone i relativno skupa oprema. Omiljena je zbog prisnog kontakta sa gorskom prirodom u zimskom periodu, gdje turne skije veoma olakšavaju kretanje u sniegusu. I naravno, zbog uživanja tokom spusta.

Turni biciklizam ima iznenadjujuće mnogo zajedničkog sa turnim skijanjem. Dodir sa prirodom, efikasan uspon po ne previše strmim putevima i stazama, savladavanje većih razdaljina, užitak tokom spusta.

Misljam da su prirodni uslovi za razvoj obje djelatnosti u Crnoj Gori izuzetni. Za turno skijanje su potrebne velike visinske razlike, sa prostranim padinama i puno snijega. Za turni biciklizam potrebno je obilje šumskih i drugih puteva, koji dostižu visoko u planine. Takođe, tamo gdje nema planinarskih domova, moguće je ljeti prenoći kod domaćina na pašnjackim planinama. Svega toga ima Crna Gora u izobilju.

Za oboje potrebni su vodiči, agencije, koji organizuju boravak i ishranu, prevoz prtljaga i ostalo, naročito kada su u pitanju strani posjetioci. I naravno, promocija na internetu, mape i vodička literatura, informativni birovi. Kod kuće se lako snađem sam, dok su mi u Crnoj Gori barem neke od nabrojanih stvari u svakom slučaju dobrodošle. Vjerujem da su ove dvije djelatnosti, naravno posred planinarstva, prilika za crnogorski turizam i takođe za razvoj planinarske organizacije.

Opasnosti u planini

Piše: Prof. dr Dragan Bulatović

Prilikom boravka u planinama, posred svih naših znanja i vještina, često smo izloženi nepredvidivim situacijama iz kojih vrebaju mnogobrojne opasnosti. Već kada se zaputimo u planinu, mi se svjesno odričemo komfora i sigurnosti urbanog života i upuštamo se u neku vrstu avanture. Opasnosti su u planini stalno prisutne i to ne treba da nas plaši, naprotiv, na taj način izazov postaje veći. Opasnosti mogu nastati kao posljedica prirodnih sila ili naših grešaka i loših procjena. Opasnosti u planini su, uostalom, kao u bilo kom drugom okruženju, u najvećoj mjeri predvidive, te je najbolje nositi se sa njima dobrom procjenom, znanjem i vještinama. Većinu vještina koje su nam potrebne učimo tokom boravka u planini i na taj način stičemo iskustvo i povećavamo sposobnosti da se nosimo sa nepovoljnim uslovima u planinskom okruženju, sa nevremenom, strahom, mrakom i sličnim opasnostima. Stalnim učenjem i sticanjem novih znanja, vještina i iskustva rizici u planinama se mogu svesti na podnošljivu i prihvatljivu mjeru.

Najvažnija stvar pri odlasku u planine je dobra psihofizička pripremljenost. To se

prije svega odnosi na svijest o postojanju opasnosti, pribranost, zdrav razum i samouverenost, kao i na posjedovanje snage, kondicije, neophodne opreme, hrane i odjeće. Moramo imati na umu: **vrhove ne osvajamo, već se na njih uzdižemo!**

- objektivne i
- subjektivne opasnosti

OBJEKTIVNE OPASNOSTI

Objektivne opasnosti su rezultat prirodnih sila i procesa koji nastaju u prirodi i na njih ne možemo uticati. Ove opasnosti su promjenljive i uvijek prisutne. Protiv prirodnih sila se teško možemo boriti, ali ih možemo predviđeti, prepoznati i izbjegavati tj. minimizirati mogućnosti da potpanemo pod njihovo dejstvo. Objektivne opasnosti možemo podijeliti na:

- direktne
- indirektne

Direktne opasnosti su: eksponiranost terena, odronjavanje i pad kamenja, lavine, urušavanje i klizanje tla, napad životinja, udar groma, temperaturni i svjetlosni efekti.

Indirektne opasnosti su: padavine, vjetar, mrak, magla, gubljenje, trovanje biljkama ili vodom...

Eksponiranost terena – može dovesti, naročito kod neiskusnih planinara, do neprijetnosti, poremećaja ravnoteže i straha, koji mogu dovesti do uzbudjenosti, neracionalnog ponašanja i pada. U planinu se često krećemo veoma strmim terenima. Što je teren strmiji to je veća opasnost od klizanja i eventualnog pada, naročito ako je teren vlažan ili zaleđen. Zbog toga je potreban poseban oprez pri hodanju po ovakovom terenu. Dok hodamo ne gledamo gore i dolje već pravo. **Uvijek izbjegavamo stajanje na ivicama.**

Odronjavanje i pad kamenja - uslijed dejstva kiše, vjetra i mraza planinske stijene su često krušljive i nestabilne. Nepažljivim kretanjem po ovakovom terenu možemo pokrenuti odrone kamenja koji mogu ugroziti naš i živote ostalih ljudi iz grupe. Krušljive stijene treba izbjegavati. Ukoliko obrušimo kamen treba vikati „kamen!“ Kamene odrone ponekad mogu izazvati i divlje životinje.

Lavine – predstavljaju najveću opasnost u planini i najčešći uzrok nesreća tokom zimske sezone. Lavine nastaju kretanjem oslobođene sniježne mase pod uticajem gravitacije, koja je prethodno dovedena do granice klizanja. Sniježnu masu oslobođa neki mehanički uticaj, a najčešće vibracije vazduha ili tla. Često lavinu prouzrokuju ljudi, nekad životinje ili intenzivni zvukovi. Postoje četiri vrste lavina:

- lavine rastresitog suvog snijega
- lavine rastresitog mokrog snijega
- lavine zbijenog suvog snijega
- lavine zbijenog mokrog snijega

Prije uspona moramo procijeniti postoje li opasnost od lavine. Postojanje ove opasnosti zavisi najviše od tri sljedeća elementa: vrijeme, snijeg i nagib terena. Lavinozne terene treba prelaziti rano izjutra ili noću, koso prema dolje, organizovano s razmakom od najmanje 50 metara između penjača ili skijaša. Lavinozne padine se prije ukoliko je to neophodno pri vrhu, nikako pri dnu. Svi članovi grupe gaze u iste stope, na taj način dio sniježnog pokrivača ostaje nepresječen, što smanjuje opasnost od pucanja lavine. Preko lavinoznih terena uvijek treba nositi lavinoznu uže, koje se pri prelasku kritičnih terena vadi iz džepa i vuče za sobom. Pomoću njega lakše je pronaći zatrpanog u lavini, jer je velika vjerovatnoća da će neki njegov dio ostati na površini. U novije vrijeme koriste se i elektronski čipovi za pozicioniranje tzv. biperi. U slučaju da nas zahvati lava, trebamo pokušati pokretima plivanja, dokopati se njenog kraja, uhvatiti se za

neko stablo ili stijenu. Za vrijeme kretanja lavine, koja prelazi preko nas, trebamo u snijegu oko glave i grudnog koša pomoći ruku napraviti što više prostora. Nakon prestanka lavine odmah treba pristupiti spašavanju onih koje je lavina zahvatila. Svi gledaju da je lavina zahvatila čovjeka, da je nestao pod snijegom i da se ta masa snijega zaustavila. To je linija traženja. Zatrpani dobro čuje spasioce, a spasoci njega slabo ili nikako. Uvijek treba nastojati sam se izvući iz lavine. Uzroci smrti u lavini su: gušenje, unutrašnje i vanjske tjelesne povrede, smrzavanje, pothladivanje, iscrpljenost i obamrstlost, potres mozga, šok i dr. Ispitivanja su pokazala da u mokrom snijegu čovjek izdrži 3-5 minuta, a u rastresitom sa dovoljno prostora ispred usta i 1-2 sata.

Urušavanje i klizanje tla - uslijed težine penjača na nekim terenima može doći do gravitacionog kretanja podloge. Podloga je sklona klizanju ili urušavanju usled nedovoljne stabilnosti ili čvrstoće da izdrži opterećenje nastalo kretanjem pojedinca ili grupe. Nekad naizgled čvrsta podloga zna popuštiti, uslijed povećanog opterećenja, ukoliko je ispod nje prazan prostor. Posebnu opasnost predstavljaju sniježne strehe, glečerske pukotine, nestabilni spari i naslage leda.

Napad životinja - čovjek nije prirodni plijen, već prijetnja za životinje i one uglavnom napadaju iz straha i nemogućnosti da pobegnu. Ukoliko čovjek poremeti životni ritam i prostorni integritet životinja, one ga doživljavaju kao prijetnju. Krupne životinje kao što su meded, vuk i divlja svinja napadaju čovjeka samo ukoliko se osjeće ugroženim. Treba se čuvati zmija otrovnica, jer mogu biti i smrtonosne. Pčele i ose takođe mogu smrtno izuzediti čovjeka. Škorpioni i pauci nijesu agresivni, ali njihovi ujedi znaju biti neugodni i opasni. Planinari alergični na ujed insekata moraju obratiti posebnu pažnju. Psi čuvari u selima i katušima takođe mogu biti prijetnja za planinare. Osnovna prepreporuka je kretati se oprezno, dajući vremena životinjama da se uklone sa puta, i izbegavati mjesto kao što su pojila i hranilišta za stoku. Najčešći uzrok napada životinja na planinare je neoprezno i brzo kretanje.

Udar groma - električno pražnjenje, tokom nevremena, između zemlje i oblaka je neizbjegljivo na planinskim vrhovima, pa je udar groma česta pojava u planinskim predjelima. Zato treba izbjegavati kretanje po takvim predjelima tokom nepovoljnih vremenskih uslova. U slučaju da se ipak nađemo u takvoj situaciji, neophodno je hitno potražiti zaklon od udara groma. Treba izbjegavati: ispuščene oblike reljefa, grebene, jaruge, usamljeno drveće ili gru-

pu visokog drveća, niske kratke pećine ispod samog vrha, vodene tokove na površini kao i u ulaznim djelovima speleoloških objekata. Opasnost je manja ako kod sebe nemamo metalne predmete i imamo na nogama gumene čizme. Povećan intenzitet električnog polja koji prouzrokuje pojavu groma se može osjetiti kao metalni ukus u ustima i po kostriješenju kose.

Temperaturni efekti - drastično odstupanje temperaturu okoline od normalne tjelesne temperature nepovoljno se odražava na ljude i njihove aktivnosti. Temperatura okoline rijetko je idealna, ali se odgovarajućom odjećom i ishranom kompenzuje ovo odstupanje. Usled izlaganja niskim temperaturama (hipotermija) nastaju pothlađivanje (smrzavanje) i promrzavanje. Efekti izlaganja visokim temperaturama (hipertermija) su topotni udar, opekatine i oparotine.

Svetlosni efekti - dugotrajan boravak i kretanje po terenu preaktivnom snijegom ili po stjenovitoj podlozi, može dovesti do pojave sunčanog sljepila. Do ove pojave dolazi uslijed odstupanja nivoa osvjetljaja ili svjetlosnog spektra od normalnog nivoa svijetla na koji je naše oko naviknuto. Ono nastaje uslijed agresije ultraljubičastog zračenja na rožnjaču i mrežnjaču oka. Ispoljava se 6 do 8 sati poslije izlaganja svjetlosnom efektu. Prilikom kretanja po planinskim terenima neophodno je imati nočari sa zaštitom od UV zračenja. Nagli prelazak iz tamnog prostora u intenzivno osvjetljeni, može dovesti do pojave privremenog sljepila, koje može biti veoma bolno. Privremeno sljepilo, isto tako, može nastupiti i prilikom prelaska iz svjetlog u slabo osvjetljeni prostor, što nije bolno, ali nosi rizik od trenutnog gubitka orientacije ili ravnoteže.

Padavine – kiša ili snijeg dramatično mijenjaju uslove boravka i penjanja, iako nas ne ugrožavaju direktno, ipak značajno povećavaju rizik u penjanju, traženju puta, bivkovaju.

Vjetar – doprinosi brzom pothlađivanju organizma. Jak vjetar komplikuje manipulaciju užetom, čujnost partnera, pa i ravnotežu.

Magla i noć – u panini mogu biti jako neprijetni, jer dovode do dezorientacije, pothlađivanja organizma i gubljenja.

Trovanje biljkama ili vodom – ne smijemo jesti glijive ili bilo koje druge plodove u planini ukoliko nijesmo sigurni šta su. Naše su planine uglavnom čiste, pa su prema tome i vode sa potoka i izvora uglavnom pitke. Međutim, u mnogim dijelovima svijeta to nije slučaj pa treba imati tablete ili filtere za prečišćavanje vode.

Masiv Durmitora u jesen
sa vrha BandijerneCrno jezero u jesen
sa Malog međeda

DURMITOR

Gorostas koji nebo drži

“Savlađivao sam posljednje metre uspona iz Levertare do Pirlitora. Odjednom, vizija s kojom sam živio već godinu dana, postala je stvarnost. Durmitor je bio predamnom! Da sam bio pjesnik, svakako bih, inspirisan prizorom, sročio kitnjaste strofe. Nijesam raspolagao ni fotoaparatom da bi od ovog susreta ostala crnobijela kartica. Ali, on je to sam učinio. Durmitor. Oštrim dlijetom izvajao je sebi mjesto u meni, ne u kutu već u centru. Postao je nezaboravan, nezaobilazan. Od tada drugujem s Durmitorom, doživljavajući i sve više oktrivajući njegovu surovu ljepotu.”

Branislav Cerović, tokom svog prvog susreta sa Durmitorom 1932. godine

Tekst i fotografije: mr Vlado Vujišić

DOLINE DURMITORA

Durmitor, u narodu poznat i kao "Soa nebeska" (podupirač neba), najljepša je planinska cijelina u Crnoj Gori, a i šire. Centralni masiv Durmitora, posmatran iz Žabljaka, isprepleten je sa nekoliko prelijepih dolina, duboko usjećenim u njega. Sa lijeva na desno nižu se Velika kalica, Lokvice, Ališnica i Mededi do, dok se Pošćenska dolina, Dobri do i Todorov do nalaze u jugoistočnom i južnom dijelu masiva. Na oko 2000m se nalazi Valoviti do, a malo ispod njega i Biljegov do. Dolina Surutka nalazi se u jugoistočnom dijelu ispod istočne strane masiva Zupci, a dolina Korita između masiva Šljemena i

Savinog kuka. Doline Urdeni do i Mlijecni do spajaju Dobri do sa jezerom Zeleni vir i prevojem Samar. Međutim, za svoju najljepšu dolinu, Durmitor je posvetio posebno mjesto. Pod svojim najvišim vrhovima i stijenama ukrasio ju je sa dva prelijepa gorska jezera. To je Škrka - dolina Škrčkih jezera, koja predstavlja samo srce Durmitora, njegov najljepši kutak. Okružuju je najviši vrhovi: Bobotov kuk, Bezimeni vrh, Đevojka, Planinica i Suviklek na sjeveru, Prutaš i Gruda na jugu, Šreni pasovi na istoku. Nalazi se ispod najviše i naj impresivnije stijene Durmitora, poznate kao Soa nebeska, visoke oko 800 metara, koju čine vrhovi Bobotov kuk, Bezimeni vrh i Đevojka. Dolina je sa za-

pada duboko usječena u centralni masiv planine, nadovezujući se na kanjon Sušice. Lednička jezera Veliko i Malo Škrčko jezero razdvaja 50 metara visok i 400 m širok plato, na kome se nalazi Planinarski dom Škrka, gdje postoje i dva izvora vode.

PRELJEPENA JEZERA - "GORSCHE OČI"

Ono što Durmitor izdvaja u odnosu na ostale planine Crne Gore i regiona jesu njegova brojna slikovita jezera, poznata i kao „Gorske oči“. Ima ih čak 18. Durmitorska jezera su glečerskog porijekla. Nastala su kao posljedica djelovanja moćnih lednika. Jezera i danas predstavljaju jedno od osnovnih karakteristika planine

Durmitor. Jezera „Gorske oči“ prosuta su dolinama, dolovima, šumama i visoravnima Durmitora poput dragog kamenja. U njima se ogledaju njegovi visoki i impresivni vrhovi. Neka jezera okružena su četinarskim šumama, neka listopadnim, druga okružuju travnate visoravni, dok se ostala nalaze ispod strmih sipara stjenovitih vrhova koji ih okružuju. Kod jednog dijela jezera izražen je proces atrofikacije tj. izumiranja, što znači da vremenom dobijaju izgled bare. Neka jezera tokom ljeta u cijelosti ili djelimično presuše, pa za sobom ostavljaju suvo dno ili malu baru. Od svih durmitorskih jezera, dva se naročito izdvajaju po svojoj izuzetnoj ljepoti - Crno jezero i Veliko Škrčko jezero, koja su zaštitni znak autentične i prepoznatljive ljepote Durmitora.

CRNO JEZERO

Gotovo svaki posjetilac Durmitora, tokom svoje prve posjeti ovoj planini, sa uzbudnjem i ushićenjem prvo krene da vidi na daleko čuveno durmitorsko „gorsko oko“, veličanstveno i prelijepo Crno jezero. Crno jezero predstavlja najljepše gorsko jezero na Durmitoru, kao i na čitavom Balkanskom poluostrvu. Durmitor ne bi bio Durmitor, kada ne bi imao Crno jezero. Ovaj nesvakidašnji dragulj prirode, jedan je od najpoznatijih i najprepoznatljivijih zaštitnih znakova nacionalnog parka Durmitor. Boja vode jezera varira od tirkizno plave do smaragdno zelene. Gledano iz ptičje perspektive sa Malog međeda (2223 m), Crno jezero ima oblik broja 8, kojeg čine veće sjeveroistočno Veliko jezero i manje jugozadno Malo jezero, međusobno povezani vodenim prolazom zvanim Osredak. Iznad jezera u pravcu juga uzdiže se gorostasni vrh Međed (2287 m), koji se zajedno

KANJON RIJEKE TARE - "EVROPSKI KOLORADO"

Masiv Durmitora okružen je sa svih strana dubokim i impresivnim rječnim kanjonima: Tare, Pive, Sušice, Komarnice i Drage. Svaki od njih odlikuje se jedinstvenom ljepotom, ali se dva posebno ističu: kanjon Tare i kanjon Pive. Kanjon Tare predstavlja jedan od najljepših evropskih i svjetskih kanjona. Poznat kao "evropski Kolorado", dužine 94 km i dubine do 1.300m, predstavlja jedinstvenu prirodnu atrakciju Nacionalnog parka Durmitor i cijele Crne Gore. Kanjon počinje u suženju kod Crnih Poda, na dodiru masiva Sinjaljevine i Premčanske planine, a završava sa prodorom Tare pod Zlatnim Borom i ulaskom u Šćepan Polje, prije nego što se udruži sa rijekom Pivom formirajući rijeku Drinu. Kanjon Tare je sa lijeve strane usječen između Sinjaljevine i Durmitora, a sa desne između Ljubišnje i Zlatnog Bora. Prosječna dubina kanjona je 1100 m, sponju najveću dubinu od 1300 m dostiže ispod sela Tepca između Štuoca (2104 m) i Obzira (1868 m). Veći dio kanjona spada u područje prašume. Kanjon je dostupan na samo nekoliko mjesta, gdje je moguće spustiti se do rijeke. Čuveni Tara Rafting najbolji je način da se osjeti ljepota rijeke i veličanstvenost njenog dubokog kanjona. Najzanimljiviji dio raftinga je na dijoni Brštanovića-Šćepan Polje, na kojoj su 33 atraktivna brzaka. Najljepši pogled na dubinu kanjona je sa vidikovca Curevac (1626 m), 1100 iznad rijeke. Od Žabljaka je udaljen 8 km asfaltnim putem. Takođe, zaštitni znak kanjona Tare predstavlja i monumentalni 164 m visoki most "Đurđevića Tara", koji povezuje Pljevlja sa Žabljakom.

Bezimeni vrh 2487 m, NP Durmitor

Misteriozni susjed Bobotovog kuka

*Bezimeni vrh - drugi najviši, a ipak najteži
vrh Durmitora*

Tekst i fotografije: Mr Vlado Vujišić

Bezimeni vrh drugi je najviši vrh na Durmitoru. Zajedno sa Bobotovim kukom (2523 m) i Đevojkom (2440 m), Bezimeni vrh čini najvišu i najimpresivniju stijenu u masivu Durmitora, zvanu „Soa nebeska“ (podupirač neba) i ujedno njen najzapadniji vrh. Bezimeni vrh nalazi se u jugozapadnom dijelu centralnog masiva Durmitora, gdje su grupisani njegovi najviši vrhovi. Bezimeni vrh je dobio svoje ime 30-ih godina prošlog vijeka, kada ga je tako nazvao dr Branimir Gušić, planinarski entuzijasta i ljekar, kasnije akademik, recenzent i koautor prvog Cerovićevog vodiča po Durmitoru, tokom svog uspona na ovaj vrh. Bezimeni vrh ima karakter misterioznog vrha, koji je u sjenci svog susjeda, najvećeg vrha Durmitora - Bobotovog kuka.

Zbog nezgodnog terena i pristupa vrhu sa njegovih padina, koje čine sipari i rasuto kamenje, Bezimeni vrh predstavlja najteži vrh Durmitora za uspon, što je razlog njegove rijede posjećenosti.

Ovaj vrh svojom visinom i impresivnošću dominira iznad tri doline Durmitora - doline Škrčkih jezera, Valovitog dola i doline Ališnice. Bezimeni vrh ima tri lica, južno, sjeverno i sjeverozapadno. Južna strana sa svojom stijenom i siparima dominira iznad 800 m duboke doline Škrčkih jezera, preciznije iznad Velikog škrčkog jezera (1686 m), dok se njegova sjeverna strana, povezana sa Bobotovim kukom propinje iznad krševite udoline Valoviti do (2027 m). Najzad, njegova sjeverozapadna, ujedno i najimpresivnija strana močno

dominira iznad prelijepе doline Ališnice (Gornja Ališnica) i jednog od najviših i najljepših prevoja na Durmitoru – Velike Struge (2274 m), koja Bezimeni vrh razdvaja od masiva Rbatine (2401 m) na njegovoj sjevernoj strani, kao i Valoviti do od Ališnice. Iz Ališnice Bezimeni vrh podsjeća na prelijepе i impresivne vrhove Alpa. U masivu Durmitora gotovo da ne postoji tako vitko izvajana forma nekog vrha, kao što je Bezimeni vrh iz doline Gornje Ališnice. Na svojoj zapadnoj strani, Bezimeni vrh je grebenom povezan sa vrhom Platinica, koji predstavlja jedan od najboljih vidikovaca na najviše vrhove Durmitora i duboku ledeničku dolinu Škrčkih jezera, dok ga istočni greben povezuje sa Bobotovim kukom.

TURA USPONA

Bezimeni vrh (2487 m)
Ishodište: Crno jezero (1416 m)
Visinska razlika: 1071 m
Uspon: 5:15 h
Silazak: 4:30 h (pravcem uspona)
Ukupno: 9:45

Bezimenom vrhu pristupa se iz Žabljaka i sa Crnog jezera uglavnom iz dva smjera, preko doline Lokvice kroz Biljegov i Valoviti do, i iz doline Ališnice preko prevoja Velika Struga. Prvi smjer je u cijelosti markiran, dok je mali dio drugog pristupa (od Gornje Ališnice do Velike Struge) nemarkiran. Odlučili smo se za uspon na Bezimeni vrh sa Crnog jezera preko doline Lokvice i Biljegovog i Valovitog dola.

Na uspon krećemo sa obale Crnog jezera (1416 mnv), krećući se njegovom desnom stranom, odakle nas staza za 10 minuta dovodi kroz šumu do idiličnog mjeseta i vodenice Jakšića Mlina pored Mlinskog potoka, na oko 300 metara od njegovog ulivanja u Crno jezero. Prešavši mostom preko potoka uspinjemo se kroz visoku četinarsku šumu, a zatim prolazeći kroz najviši šumski pojas od bukovih stabala stižemo na prag Indiñih dolova, lociranih između Međeda i Starog katuna. Dočekujemo nas stub sa orientacionim tablama koji pokazuje račvanje staza ka Brojištima, Lokvicama, Biljegovom dolu i Bobotovom kuku, a desno strmo naviše pored ploča ka Starom katunu, Koritim, Ledenoj pećini i Bobotovom kuku. Odavde nastavljamo uspon ka Bezimenom vrhu preko Lokvica. Nakon prelaska dvije glavice i klanca među njima sputamo se u Male Lokvice, čije se pitomo dno nalazi između stjenovitih padina Međeda sa lijeve tj. istočne strane, obraslih klekom, i strmih sipara Čvorovog Bogaza sa desne tj. zapadne strane. Prošavši sredinom udoline uspinjemo se na plato koji poput šireg prevoja razdvaja Male od Velikih Lokvica. Na platou se nalaze tri pastirske kolibe. Jedna od njih je prilagodena za sklonište i ima samo drveni ležaj za 8 osoba. Oko skloništa je pogodan prostor za planinarsko logorovanje. Druga koliba se takođe koristi za sklonište. Ovdje srećemo stub sa orientacionim tablama i raskrsnicu markiranih staza za Bobotov kuk i Bezimeni vrh. Markacija nas odavde vodi u pravcu Bezimenog vrha, koji je desno od Bobotovog kuka, spojen grebenom sa njim. Oba vrha zajednički dominiraju iznad Valovitog dola svojim sjevernim stjenama. Nastavljamo kretanje udesno prateći markaciju za Bezimeni vrh, krećući se

tuna u Lokvicama nastavljamo uspon stazom koja ubrzo izlazi na sipare u podnožju Čvorovog Bogaza. Na početku sipara, ispod stijena u jaruzi, 15 m ispod staze, nalazi se izvor vode koji nikada ne presušuje. Staza dalje ide južnim padinama Čvorovog Bogaza, uspinjući se predjelom zvanim Prla oko 210 m naviše prema prevoju 1965 m između Čvorovog Bogaza i Zelenih Passova, gde počinje Biljegov do, džinovski cirk koji se sunovraćuje prema Lokvicama, prečnika 600-700m u srednjem dijelu i više od 1000m u gornjem dijelu. Biljegov do predstavlja lednički međusprat između cirka Lokvica i najvišeg cirk-a Durmitora - Valovitog dola. Ovdje nailazimo na stub sa orientacionim tablama, i to desno ka Ledenoj pećini (45 min), pravo za Bobotov kuk (2.30 h) i Bezimeni vrh (2 h), i lijevo za Minin Bogaz (1.30 h). Uspevši se kroz Biljegov do izlazimo na prag Valovitog Dola i njegov dugački stjenoviti bedem koji dopire do Mininog Bogaza sa jedne i Rbatine sa druge strane, i čiji djelovi nose nazine Sagorele ploče, Zeleni pasovi i Bijele obručine. Ova moćna stjenovita barijera razdvaja Biljegov do, Lokvice i Suvo lice, dok se prema Valovitom Dolu sputa nekoliko desetina metara. Nastavljamo stazom i nakon 200 m stižemo do raskrsnice markiranih staza (2080 m) za Bobotov kuk i Bezimeni vrh. Markacija nas odavde vodi u pravcu Bezimenog vrha, koji je desno od Bobotovog kuka, spojen grebenom sa njim. Oba vrha zajednički dominiraju iznad Valovitog dola svojim sjevernim stjenama. Nastavljamo kretanje udesno prateći markaciju za Bezimeni vrh, krećući se

Sav uloženi napor tokom uspona nagrađuje velelepni pogled sa vrha. Prije svega, dah oduzima impresivan prizor južne stijene Bobotovog kuka, koja se sunovraćuje 800 metara u duboku dolinu Škrčkih jezera. Desno od Bobotovog kuka redaju se Đevojka 2440 m, Šaren pasovi 2248 m, kao i prelijepa Škrčka jezera ispod Prutaša 2393 m i Grude 2303 m, dok lijevo od njega iza prostranog Valovitog dola vidimo cijelu panoramu svih najpoznatijih vrhova masiva Durmitora. Zasigurno, Bezimeni vrh je vrh koji nudi najsveobuhvatniji i najimpresivniji pogled na cijeli masiv Durmitora, a prije svega na neopisiv prizor obližnjeg Bobotovog kuka.

Predstavljamo: Uspon na Latok 1, 7145m

Legendarna stijena Karakoruma konačno ispenjana

Slovenačko-britanski trojac izveo prvi uspon preko sjeverne stijene nakon više od 30 neuspješnih pokušaja

Piše: Milan Radović

Slovenački alpinisti Aleš Česen (36) i Luka Stražar (29) i Britanac Tom Livingstone (27) popeli su Latok 1 (7145m) u Karakorumu u Pakistanu, preko sjeverne stijene, devetog avgusta ove godine. Dva dana kasnije, Alpski gornički klub vođe ekspedicije Aleša Česena je obavijestio javnost da je trojac uspješno izvršio uspon i da su sišli u bazni kamp. Ovo je prvi uspešan uspon sjevernom stijenom Latoka 1 nakon 40 godina neuspješnih pokušaja. Trojac je savladao smjer dužine 2400 m u okomitoj stijeni čime su uradili nešto što nikome do sada nije pošlo za rukom.

Karakorumski sedamhiljadaš Latok 1 je decenijama izuzetno interesantan vrh za uspon zbog tehnike kompleksnosti i neverovatne estetike. Zbog toga je bio san najvećih alpinista ali je, sve do ovog uspona, ostao nedodirljiv preko sjevernog zida. Međutim, svaka stijena, svaki smjer i svaki vrh nadu svoje penjače, prije ili kasnije. Latok je čekao decenijama da se sjevernim licem neko domogne njegovog vrha. Slovenci u društvu Britanca, uspjeli su da savladaju jedan od najtežih zidova u Karakoru.

Vrh Latok je ispenjan prvi i jedini put do

sada južnom stranom 1979. godine a učinili su to Japanci koje je predvodio Naoki Takado. Krajem sedamdesetih, tačnije 1978. godine najbolji alpinisti toga vremena, Amerikanci Jim Donini, Michael Kennedy, George i Jeff Lowe su pokušali prvi uspon sjevernom stijenom ali bezuspješno. U epskom, dvadesetšestodnevnom penjanju stigli su vrlo visoko. Do vrha je ostalo 150 metara, prije nego se Jeff naglo razbolio od visinske bolesti i zamalo umro i pošto su bili zahvaćeni lošim vremenom. Desetinama godina sjeverno lice Latoka je bilo destinacija najboljih alpinista. Preko 30 ekspedicija je pokušavalo da izvede ovaj uspon. Nekoliko Slovenaca je, takođe, pokušavalo. Ali, niko nije stigao toliko visoko kao prvi penjači preko sjevernog lica. Jeff Lowe je u "Alpinistu" ovaj smjer nazvao "nedovršenim poslom poslednje generacije". Sjeverna stijena Latoka je dobila epitet "nemogući greben".

Ovogodišnji pokušaj uzeo žrtvu

Prije dolaska slovenačko-britanskog trojca, pod sjevernu stijenu Latoka je u julu stigla još jedna ekipa. Na žalost, njihov pokušaj je okončan tragično. Na visini od 6200 m ruska ekspedicija je doživljela nesreću u kojoj je poginuo Sergej Glazunov

a njegov partner Aleksandar Gukov ostao zarobljen na toj visini narednih šest dana sve dok ga nakon osam pokušaja u dramatičnoj akciji nijesu uspjeli izvući spasioci uz angažovanja helikoptera

Trojac je u trenutku nesreće bio u baznom kampu, nakon održane aklimatizacije, i pružio podršku drugom ruskom timu koji je bio u bazi. "Naravno da smo bili pogoden mračnom situacijom", izjavio je kasnije Česen. "Nakon što je spašen Gukov, čekali smo nekoliko dana da se vrijeme stabilizuje ali i da smirimo naše umove i povratimo motivaciju"...

Od ideje do realizacije

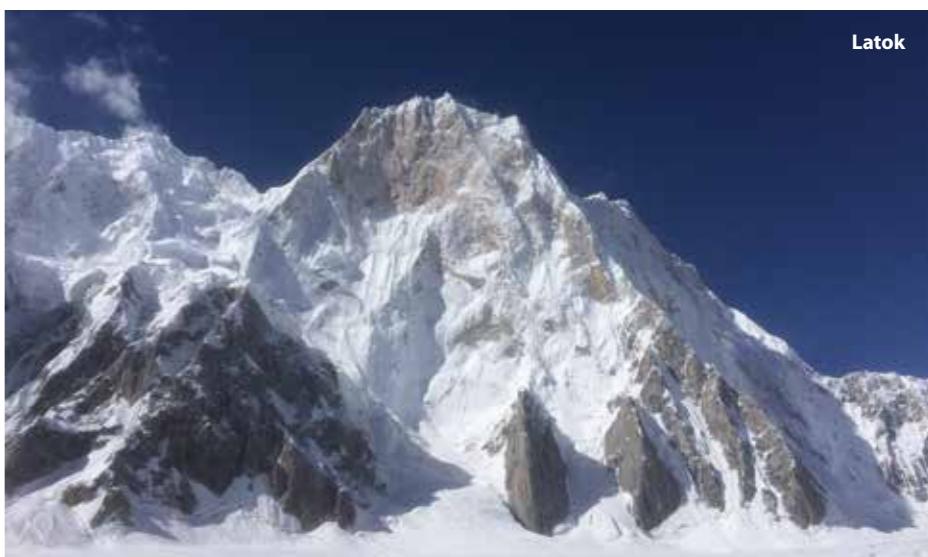
Slovenci i Britanac su započeli svoje pripreme za ovu ekspediciju godinu ranije. Cinjenica da je bilo toliko neuspješnih pokušaja bila je poseban izazov ali je i zastrašujuće djelovala. Upravo zbog ovoga je planina privukla pažnju neustrašivom trojcu pa su u jesen 2017. godine odlučili da planinu pogledaju izbliza. Prethodno, Slovenci su, znajući da je ovakvo penjanje najefikasnije u timu od tri člana, pozvali svog prijatelja Toma koji je sa entuzijazmom prihvatio poziv.

Na ekspediciju su se zaputili 6. jula. Tri i po dana su pješačili do baznog kampa na visini od 4600 m ispod sjevernog lica Latoka 1. "To je jedno od najnepovoljnijih mjesto na kojima sam ikada napravio bazni kamp, ali smo uspjeli da ga sredimo za koliko-toliko ugodan boravak", naglasio je Česen u jednom intervjuu nakon povratka kući.

Uprkos drugim timovima koji su stigli sa istim ciljem, trojac se skoncentrisao na svoj plan i pripremio svoju taktiku za uspon. Iskoristili su duži period dobrog vremena i izveli dva aklimatizaciona uspona na sjevernoj strani Choktoi glečera. Proveli su jednu noć ispod samog vrha Baithna Kabat (6290 m).

Ubrzo su se vremenske prilike pogorsale uslijed kojih je ruski penjač Gukov bio zarobljen šest dana u stijeni nakon što je njegov partner Glazunov stradao. Slovenačko-britanski trojac je bio prinuđen da čeka. Početkom avgusta stigle su prognoze koje su najavljujale duži period stabilnog vremena. Strpljivo su sačekali nekoliko dana da se akumulirani snijeg stabilizuje i petog avgusta u ponoć su napustili bazni kamp i započeli penjanje sa glečera, desno od vertikalne stijene. Česen je, kasnije, dao neke pojedinosti o uslovima penjanja. U najkraćem, sa rancima teškim oko 17 kg, uslovu su se mijenjali sa visinom i u pojedinih dijelovima stijene imali su povoljne uslove a u nekim su morali da se izbore sa jako nestabilnim, gotovo očajnim miksom stijene, leda i snijega. Držali su se planirane linije uspona koja je iz baznog kampa izgledala kao najlogičnija i pružala najviši mogući nivo sigurnosti. "Potpuno smo bili svjesni da u slučaju najmanjih grešaka u procjeni ili postupcima, sjeverno lice Latoka može biti smrtonosna zamka".

Uspon i silazak je trajao 7 dana. Tokom uspona napravili su četiri bivaka: na 5500m, 6000m, 6500m i 6800m. Zadnji bivak na 6800m nalazio se na južnoj strani ispod kamene piramide vrha. Tokom uspona vodili su računa o taktici penjanja i najizloženije djelove su prolazili noću

Kao što to obično biva, javila su se i prva osporavanja pa i rasprave da li se ovaj uspon može smatrati "prvim usponom na Latok 1 sjevernom stijenom".

Penjači su, naravno, odmah po povratku sve razjasnili, ucrtali smjer i ostavili penjačku javnost da izvodi zaključke, svako po svojim kriterijumima "formiranim" u dokonim analizama svojih ugodnih kućno-internetskih uslova...

Livingstone je odmah, nakon što se dočepao svog facebook naloga objasnio: "Kakva avantura! Vraćamo se u civilizaciju nakon što smo napravili prvi izlazak na Latok 1 sa sjeverne strane. Penjali smo se sjevernim licem do visine ¾ a onda se nadovezali na zapadni greben i južnom stranom izašli na vrh."

Da li je sjeverna stijena u potpunosti savladana?

Monumentalni uspjeh Slovenaca i Britanca je odjeknula u svjetskoj alpinističkoj javnosti odmah nakon što je Česenov klub objavio ovu vijest i prije nogu su se penjači spustili na sigurno. Strahovito sjeverno lice Latoka 1 konačno je ispenjano, javljali su svjetski alpinistički portalni. Međutim, u tom momentu nije baš bilo jasno kuda su alpinisti „provukli“ smjer, i da li je sjeverna stijena u potpunosti savladana.

"Nećemo tvrditi da smo se popeli do vrha sjevernom stranom. Uzbudeni smo! Cijeli sjeverni greben je tamo, ako ga neko želi", pojasnio je Česen.

Da, svakako, ni jedna planina ili vrh nemaju samo jednu liniju penjanja i svako može da izabere svoj put, kao što su to učinili Česen, Stražar i Livingstone i prvi se na svijetu popeli na ovaj spektakularni vrh smjerom preko sjeverne, zastrašujuće stijene. Vjerovatno će neko, nekada, uspjeti da izvede i neku varijaciju koja će podrazumijevati uspon da samog vrha i tom posljednjom četvrtinom po sjevernom licu, ali to je, za sada, u granicama fantazije...

Aleš Česen, Luka Stražar i Tim Livingstone su ovim usponom zasluzili epitet najspektakularnijeg uspjeha na svjetskoj alpinističkoj sceni ove godine.

Stražar, Livingstone i Česen po silasku sa vrha

Obilježeno 130 godina od pohoda Jovana Lauševića na Durmitor i održan 41. memorijalni pohod „General Danilo Jauković“

Crnogorci sa planinama slobodni povezani

Proslavljen je jubilej 130 godina od pohoda učitelja Jovana Lauševića na Durmitor, pa je tim povodom na Velikoj previji, ispod najvišeg durmitorskog vrha Bobotovog kuka, otkrivena spomen-ploča tom pioniru crnogorskog planinarstva. Istovremeno je, uz učešće više stotina planinara iz zemlje i inostranstva, održan i 41. memorijalni pohod „General Danilo Jauković“. U slavu velikog jubileja na Žabljaku je održana Svečana akademija.

Proslavu značajnog jubileja organizovalo je Planinarski savez Crne Gore zajedno sa Klubom vojnih planinara „Kapetan“, planinarskim klubom „Durmitor“ i sportsko-rekreativnim društvima „Montenegro tim“ i „Pivara Trebjesa“, uz podršku Ministarstva sporta, Ministarstva odbrane, Opštine Žabljak i JP „Nacionalni parkovi“.

Organizatori su, po starom dobrom običaju, podigli kamp u Dobrom dolu, gdje je više od pedeset učesnika provelo noć uz nezabilaznu logorsku vatru, pjesmu i druženje.

Memorijalni pohod 41. „General Danilo Jauković“ izveden je 14. jula usponom na najviši vrh Durmitora Bobotov kuk 2523 m. Na pohodu je učestvovalo više od 250 planinara iz Crne Gore, Srbije, Bosne i Hercegovine, Norveške, Njemačke i SAD-a. Učesnici su obišli

spomen-ploču generalu Danilu Jaukoviću iznad Zelenog Vira, a zatim su prisustvovali otkrivanju spomen-ploče učitelju Lauševiću na Velikoj previji. U nadahnutom i emotivnom obraćanju predsjednik Planinarskog kluba „Durmitor“ Zoran Vojinović, prisjetio se svojih planinarskih početaka i vremena prije 41 godinu kada je na pohodu ispod Bobotovog kuka srce izdalo jednog velikog Durmitorca i planinara generala Danila Jaukovića. Nakon toga predsjednik Planinarskog saveza Crne Gore dr Dragan Bulatović, pozdravio je prisutne planinare i otkrio spomen-ploču Jovanu Lauševiću a iste večeri u sali SO Žabljak, održana je Svečana akademija. Na skupu su poređ planinara prisustvovali građani i veći broj rodbine Jovana Lauševića.

Pozdravljajući prisutne, predsjednik Planinarskog saveza Crne Gore prof. dr Dragan Bulatović je kazao: „Danas je veliki dan za crnogorsko planinarstvo,

slavimo veliki jubilej, vjerujem da je ovo dobra prilika da se podsjetimo velikih pregalačkih napora pionira našeg planinarstva i sjajnih rezultata koje su kasnije generacije crnogorskih planinara ostvarile hodajući njihovim stazama...“, a zatim istakao „teško je naći u cijelom svijetu primjer tolike sudske povezanosti jednog naroda i jedne države sa svojim planinama kao što je to slučaj kod nas u Crnoj Gori. Zato crnogorski planinari promovišu i afirmišu crnogorske planine, ali takođe baštine svoju tradiciju i slavnu istoriju, jer su to dvoje u Crnoj Gori od ikona čvrsto i neraskidivo skopčani“.

On je pojasnio da su planinarenje kao aktivnost motivisani naučnim, sportskim i estetskim razlozima na našim planinama prvo započeli strani botaničari, geografi, kartografi i drugi, koji su rezultate tih studija objavljivali uglavnom u naučnim časopisima toga doba.

„Prvi Crnogorac koji je pohodio Durmitor, iz čisto planinarskih razloga, bio je učitelj Jovan Laušević i o tome ostavio dragocjen zapis 1888. godine. On je svoju putopisnu reportazu „Na Durmitoru“ objavio u pet nastavaka u „Glasu Crnogorac“, što ga čini pionirom planinarstva u Crnoj Gori, a nas obavezuje da se njegovo ime i djelo nađe na zasluženom mjestu... Crnogorski planinari već 130 godina idu stazama Jovana Lauševića i kao znak zahvalnosti za klic planinarstva koju je zasijao, danas smo na Velikoj previji, otkrili njegovu spomen-ploču, kao trajni spomen koji će podsjećati sadašnje i buduće generacije na pionirski pohod učitelja Lauševića“, kazao je Bulatović.

„Jovan Laušević i Danilo Jauković, dva

durmitorska velikana, pokazali su veliki ugled i poštovanje u svom profesionalnom poslu, kao učitelj i general, ali ih slava nije ponijela da zaborave na svoje korijene i svoj Durmitor i prema njemu iskažu veliko poštovanje i ljubav. Odrastali su tegobnim gorštačkim životom, stvarali u vječnoj borbi čovjeka i prirode, dobijali su životne bitke, skoro bez poraza, samo im je gorostasni Durmitor prkosio. Za njegovo osvajanje je trebalo imati poštovanja, iskustva i velike ljubavi, zato im je bio velika inspiracija“, kazala je direktorka TO Žabljak Vanja Krgović Šarović.

Na razvoj planinarstva u Crnoj Gori podsjetio je u svom izlaganju i nekadašnji predsjednik Planinarskog saveza Mijo Kovačević. On je istakao da su za-

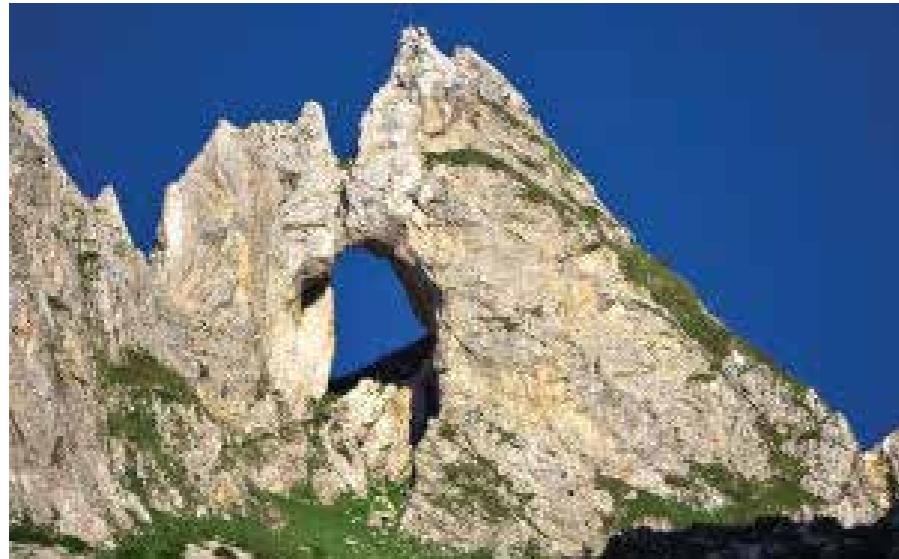
četnici modernog planinarstva u Crnoj Gori Stojan Cerović, Branislav Cerović i akademik Branimir Gušić.

„Na ideju Stojana Cerovića građeni su planinarski domovi u Durmitoru. Branislav je 1935. godine započeo prva markiranja staza i postavljanje prvih kutija i pečata na durmitorskim vrhovima, a 1938. sa akademikom Gušićem izdaje prvu brošuru o Durmitoru. Iza Branislava Cerovića je kapitalno djelo „Vodič kroz Durmitor“, koji je u tri izdanja pisani na srpsko-hrvatskom, engleskom i njemačkom jeziku. Njegovo djelo su nekolika planinarskih skloništa i detaljna planinarska karta koja je i danas primjer kvalitetnog edukativnog materijala“, kazao je Kovačević.

Direktor JP Nacionalni parkovi Crne Gore Elvir Klica kazao je da će preuzeće kojim rukovodi sa zadovoljstvom prihvatići sve aktivnosti ove vrste i da je važno da se kroz poštovanje pravila čuvaju vrijednosti ovog i drugih nacionalnih parkova. On je dalje naveo da se ovakvim manifestacijama najbolje promovišu vrijednosti crnogorskih nacionalnih parkova. „Na ovaj način šaljemo poruku o značaju vrijednosti nacionalnih parkova, koje treba čuvati za današnje i buduće generacije, i da je veoma važno da svi građani naše zemlje čuvaju nacionalne parkove, poštuju unutrašnji red u parkovima, u stvari poštjuju pravila koja su nam ostavili učitelj Jovan Laušević i general Danilo Jauković“, rekao je on.

Na kraju skupa je prikazan dokumentarni film „Durmitor“ znamenitog hrvatskog akademika Branimira Gušića iz 1931. godine.

Program je nadahnuto vodila Tatjana Ivanović.

Uspješno organizovan Planinski festival
PROKLETIJE 2018.

Promocija aktivnosti Saveza i ljepota Prokletija

Izvor: www.pscg.me

Planinarski savez Crne Gore, uz podršku prijatelja i sponzora, organizovao je od 1. do 3. juna 2018., u dolini Grebaje Planinski festival „Prokletije 2018“. Na festivalu je uzeo učešće više stotina planinara iz Crne Gore i regiona i SAD. Cilj je da se na najbolji način prezentuje, promoviše i afirmiše planinarska organizacija i aktivnosti kojima se bavi, ali isto tako i opštine Plav i Gusinje, zajedno sa Nacionalnim parkom „Prokletije“, njihove prirodne i kulturne vrijednosti, te još uvijek nedovoljno iskorišćeni turistički potencijali tog kraja.

Festival koji predstavlja savremenu formu razmjene informacija i iskustava, te učesnicima pruža mogućnost sticanja novih znanja i vještina u oblasti planinarstva, planinskog turizma i zaštite planinske prirode, u potpunosti je ispunio svoju misiju i zacrtane ciljeve. Manifestaciju je činilo nekoliko tematskih događaja koji su se odvijali u dolini Grebaje i na okolnim planinama.

Svečano otvaranje je upriličeno u bašti

Drugog festivalskog dana organizovani su usponi na prokletijske vrhove Popadija, Talijanka i Volušnica, na kojima je uzeo učešće više od 300 planinarki i planinara, među kojima je bila i predsjednica opštine Gusinje Anela Čekić. Nakon zajedničkog ručka, učesnici festivala su uživali u programu koji su priredili članovi KUD-a „Džafer Nikočević“ iz Gusinja. Iste večeri je održana i promocija novog izdanja vodiča Primorska planinarska transverzala „Orjen-Lovćen-Rumija“, kao i prezentacija novog modernog sajta Planinarskog saveza CG. Tokom večeri prisutne je zabavljao poznati plavski muzičar Harun Purišić Haja.

Treći festivalski dan bio je rezervisan za državno takmičenje u planinarskoj orijentaciji „Montenegro kup 2018“, kao i za predavanje o planinarstvu za učenike OŠ „Džafer Nikočević“ koje je održao načelnik Komisije za planinarsku orijentaciju PSCG, Drago Vujović. Prvo mjesto u planinarskoj orijentaciji za seniora osvojila je ekipa PK „Javorak“ iz Nikšića, dok je drugoplasirana bila ekipa „Rosonero“ iz Gusinja. Prvo mjesto u juniorskoj konkurenциji ostvarila je ekipa PK „Cmiljače“ iz Bijelog Polja, drugo PK „Javorak“, dok je treće mjesto pripalo PK „Berane“. Ostvarenim plasmanom navedene ekipe su se plasirale za prvenstvo Balkana, koje će se krajem septembra održati u Makedoniji.

Planinarski savez se ovom prilikom zahvaljuje prijateljima i sponzorima bez kojih festival ne bi bilo moguće organizovati, a to su: Ministarstvo sporta, Ministarstvo turizma i održivog razvoja, Crnogorski olimpijski komitet, JP Nacionalni parkovi, Opština Gusinje, Opština Plav, Lovćen osiguranje, Nacionalna Turistička organizacija, LTO Pav, SRD „Pivara Trebjesa“, Ekokatun „Pavićević“ Grebaje.

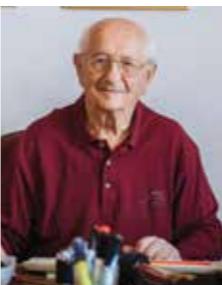

mr Darko Brajušković,
glavni urednik Planinarskih novina

HRVATSKO-CRNOGORSCHE PLANINARSKE VEZE Mala memoarska kronika

KOMOVI *i misterija južno od njih*

Piše: prof. dr Željko Poljak, Zagreb

Oljepoti i skladu te planinske ljepotice drugi su dovoljno pisali pa ovdje samo nekoliko anegdota.

Kada su intelektualci u Gornjem Polimlju, uglavnom iz plemena Vasojevića, osnovali Udruženje naučnih, kulturnih i javnih radnika Polimlja, tražili su da napšem prilog za prvi broj njihovog časopisa („Tokovi“, Ivangrad, 1971.). Tiskali su moju malu povjesnu studiju „Prvi planinarski pisac u crnogorskoj literaturi“, slično kao što sam opisao prvi planinarski putopis u hrvatskoj književnosti (A. Ć.: Zora na Učki, Neven, 1852.). Riječ je o opisu uspona na Komove jednog Crnogorca 1841. godine, no možda je u javnosti više od samog uspona bio zapuženiji drugi dio naslova moga članka, jer tada neki još nisu priznavali postojanje crnogorske književnosti.

Kad sam 1949. prvi put zavirio s durmitorske visoravni, u dubinu kanjona Tare, bio sam općinjen željom da doprem i do njezina izvorišta južno od Komova, u blizini albanske granice. Želja mi se ispunila tek 1976. Nadao sam se još tješnjem kanjonu nego pod Durmitorom ali, kad tamo - prekrasna dolina Veruša i u njoj

tada poluprazno planinsko đačko ljetovalište. Bila je večer i zamolimo prenoscite. Nijesmo ga dobili jer nijesmo imali propusnicu za granično područje pa smo pred portom razapeli šator. Zapodjenuli smo razgovor s jednom postarijom službenicom doma, koja je spomenula da je iz sela Lijeva Rijeka, poznatog kao ishodište crnogorskog plemena Vasojevića.

- Jedan Vasojević mi je rođak, prijeđeo se mojoj obitelji – primijetim.
- Kako mu je ime? – zapita ona.
- Boško Zečević, direktor je tekstilne tvornice u Krapini.
- Đeco, pa to je moj sin!

Ostali smo u Veruši kao gosti nekoliko dana.

A što je s druge strane Veruše? Na zemljovidu čitamo: Surđup, Štitan, Smojan – sve sami dvotisućnjaci o kojima u planinarskoj literaturi nema ni retka. Eto prigode za istraživanje! Znatiželja i napor nagrađeni su pravim otkrićem: ledjenjačkim Lukomirskim jezerom i nizom predivnih kamenih vrhova Kučkih planina. Među njima Pasjak (2056 m) strši i izaziva poput Matterhorna. Tom slikom uresim naslovnicu „Naših planina“ (1975, broj 7-8), a sljedeće godine u broju 9-10 napišem putopis o ljepotama koje su me tamo oduševile. Pitao sam se imaju li efekta putopisi koje objavljujem. Odgovor sam dobio nakon 42 godine i objavljujem ga na kraju ove serije članaka.

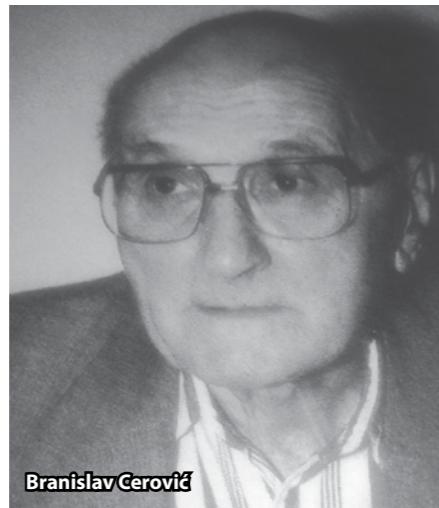
Oni su pioniri planinarstva u Crnoj Gori (2)

Piše: Miodrag – Mijo Kovačević

Branislav Cerović je rođen 1914. godine u Vladičinom Hanu u Srbiji. Porijeklom je od drobnjačkih Cerovića z Tušine, kod Šavnka. Bio je pravnik i pukovnik JNA. Planinarstvom se počeo baviti od rane mladosti, da bi proveo šest decenija, djelovao u planinama i planinarstvu. Planinarstvo je osjećao i doživljavao kao svoju prvu i najveću životnu vokaciju. Uz stalno planinarsko-sportsko djelovanje, obavio je i veliki organizacioni, kulturni, pedagoški, propagandni, publicistički i kartografski rad. Obiježavao je, osiguravao i održavao planinarske staze i puteve. Njegovo ukupno djelovanje u planinarstvu, prevazilazi okvire običnog amaterizma i bilo je bitan dio njegovog ostvarivanja i društvenog potvrđivanja.

Kao student u Beogradu, postaje 1932. godine član Udruženja studenata planinara, koje je djelovalo u okviru Srpskog planinarskog društva. U periodu od 1932-1935. godine sa članovima Udruženja obišao je mnoge planine u Srbiji, Makedoniji i Crnoj Gori. Služeći vojni rok 1937/38. godine u Školi rezervnih oficira u Mariboru, upoznao je slovenačke planine od Pohorja do Triglava Sa dr Branimirom Gušićem iz Zagreba, u to vrijeme ljekarom na Žabljaku, 1938. godine organizuje ekspediciju u Prokletije, gdje pored ostalih, osvaja i najveći vrh Maja Jezera. Dvije godine pred rat, bio je poslovni sekretar Srpskog planinarskog društva. Godine 1941-1945. Cerović je proveo u ratnom zarobljeništvu u Njemačkoj, gdje je bio aktivan član logorskog narodnooslobodačkog pokreta. Po povratku u zemlju, stupa u službu JNA, prvo u Kamniku, zatim u Splitu, a od 1959. godine u Beogradu.

Po dolasku u Beograd, Cerović se učlanio u Planinarsko društvo „Radnički“. Od 1960. godine obavljao je u Planinarskom savezu Srbije dužnost glavnog i odgovornog urednika časopisa „Kroz planine“. Ali, krunu djelovanja Branislava Cerovića i crvena nit u njegovoj planinarskoj biografiji, svakako predstavlja njegova višedecenijska preokupacija Durmitorom i ostalim crnogorskim planinama. Godine

Branislav Cerović

čate na Bobotov kuk, Prutaš, Savin kuk, Šljeme i Međed. Tako je Durmitor, zahvaljujući ljubavi i prgaštvu Branislava Cerovića i njegovih drugova, u toku samo jednog ljeta bio okićen neprekidnim đerdanima spasonosnih planinarskih oznaka, kao rijetko koja planina na Balkanskim prostorima. No, ovdje se ne završava planinarska aktivnost Branislava Cerovića u Crnoj Gori. Godine 1938. Cerović je u saradnji sa dr Branimirom Gušićem (kasnije akademikom) iz Zagreba, napisao brošuru „Durmitor-turistički vođ“. Po odlasku u penziju 1975. godine, Cerović više mjeseci godišnje provodi na Žabljaku gdje u Ivan dolu podiže skromnu vikendicu. Dobivši nešto pomoći od privrednih subjekata na Žabljaku, tokom 1976-1977. godine započinje i završava potpunu obnovu i remarkaciju starih, te markaciju novih staza na Durmitoru. Pored osnovne markacije, postavio je više desetina putokaza i smjerkaza sa potrebnim informacijama. Svoju aktivnost na Durmitoru, Cerović završava podizanjem Planinarskog skloništa u Valovitom dolu, ispod Lučina vrha, kapaciteta do osam osoba. Nažalost, sklonište su zapalili čobani poslije tri-četiri godine. Ali, ni ovo nije kraj Cerovićevog planinarskog djelovanja. Nastavljajući intenzivno istraživanje Durmitora i drugih planina Crne Gore, boravio je sve češće i duže, ljeti i zimi u tim planinama. Godine 1979. napisao je i objavio Planinarski vodič „Durmitor i kanjon Tare“ koji je doživio tri izdanja na srpskom, dva na engleskom i jedno na njemačkom jeziku. Uz vodič, uradio je planinarsku kartu Durmitora i Tare, u razmjeri 1:25 000. Po mnogima ovo je do sada najkompletnije i najpreciznije svjedočanstvo o jednoj planini, ne samo u Crnoj Gori nego i šire. Svoju prebogatu aktivnost u oblasti planinarstva Branislav Cerović je završio 2000. godine, izdavanjem nove knjige-vodiča „Crnogorske planine-odabrane planinarske ture“. U ovoj knjizi Cerović je na sebi svojstven i neponovljiv način detaljno opisao 80 planinarskih tura (destinacija) u 11 planinskih masiva u Crnoj Gori. Iz svega izloženog lako je zaključiti, kolika je dragocjena društvena dimenzija djelatnosti Branislava Cerovića, kao planinarskog animatora, pedagoga, vrsnog planinarskog pisca, fotografa-amatera i istraživača. Bez dileme, može se ustvrditi, da je Branislav Cerović, pored Stojana Cerovića, odigrao pionirsku ulogu u stvaranju i razvoju pravog i modernog planinarstva u Crnoj Gori, uz veliki i rijetko viđen planinarski entuzijazam i ljubav prema prirodi kraja, odakle potiču njegovi korijeni.

Na kraju, predlažem Planinarskom savezu Crne Gore, da razmotri mogućnost podizanja spomen obilježja, za nezaborav, ovom planinarskom velikanu u rejonu Durmitora. Pored, sveobuhvatno i kvalitetno uređenih markacija, ova grupa istinskih planinarskih entuzijasta postavila je limene kutije i pe-

Sa posebnim pietetom i sjećanjem!

Raznolikost pejzaža i kultura u ritmu romanske i germaniske tradicije

Dolomiti

Dolomiti su alpsi vijenac sačinjen od pet glavnih planinskih masiva, koje razdvajaju prostrane doline, planinske rijeke i jezera, ali i očigledne kulturne, jezičke i administrativne razlike.

Tekst: Biljana Kojić
Fotografije: Dijana Borozan i Dušan Kaluđerović

Ljudi njemačkog, italijanskog i ladinskog naslijeđa žive u Južnom Tirolu, njegujući svoj identitet i kulturu, pa se u ovom planinskom kraju govore tri jezika: njemački, italijanski i ladinski. No, kojim god govorili, priču o dešavanjima za vrijeme Prvog svjetskog rata davno su ispričali i ostavili iza sebe. O ratnim događajima vezanim za ovo područje, niješmo govore brojni muzeji, galerije, bunker, rovovi, kao svjedoci „Velikog rata“ i nevjerojatne borbe italijanske i austro-ugarske vojske po vrletima ove planine. Bio je to rat za planinu ili Planinski rat „Guerra di montagna“, nazvan još i Bijseli rat „Guerra Bianca“, koji se vodio na visinama preko 2000 metara. Duž planinskih grebena pružale su se prve linije fronta, nepristupačni vrhovi predstav-

ljali su strateška uporišta, a borba se vodila, ne samo sa protivničkom vojskom već i sa prirodom, mečavama, lavinama i hladnoćama koje su odnijele više ljudskih života nego što ih je zauvijek nestalo u direktnim okršajima.

Danas Dolomiti plijene, ne samo zbog raznolikosti pejzaža već i zbog raznolike kulture koja prikazuje vješto uklopjen ritam romanske i germaniske tradicije koji još uvijek odzvanja dolinama i zatajasanim brežuljcima Južnog Tirola. Sela živopisne arhitekture, na stotine uzvišenih zamкова, nebrojene crkvice i kapele, neprocjenjivi su otisci minulih vremena.

Zbog svih navedenih osobnosti, Dolomiti privlače posjetioce, te predstavljaju svjetski priznatu i poznatu turističku destinaciju, naročito u domenu aktivnog

turizma i outdoor sportova. U ovom masivu smješteni su neki od razvijenijih ski centara, a osim zimskih sportova, privlače i zbog svog izrazitog potencijala za bavljenje biciklizmom, planinarenjem, pješačenjem i penjanjem. Naročito su izazovne staze poznate pod nazivom „Via ferrata“ odnosno „Gvozdeni put“ (sistem fiksiranih sajli, kablova i mostova koji formiraju prolaze preko planina).

Moglo bi se reći da se milionima godina nakon procesa dolomitizacije, na ovom mjestu odvija proces komercijalizacije. Razvijen turizam nudi komfor, sistem žičara olakšava i ubrzava pristup visinskim tačkama, međutim kada jednom dosegnete dolomitske visine, okruženi nepreglednim kamenim prostranstvom, suočeni sa neizmjernim ambisom, oborenji divljim i nepouzdanim terenom, »

izloženi nestabilnim vremenskim prilikama shvatite da ste daleko od udobnosti, olakšica i sigurnosti, ali da vas ekstremne doze ljubavi prema ekstremnim terenima upravo tjeraju da uronite u njih još više i još dublje.

I najzad, treba reći da uslijed izuzetne estetične vrijednosti pejzaža, istorijske i kulturne dragocjenosti, kao i zbog bitnog doprinosa razvoju geologije i geomorfologije, UNESCO 26. juna 2009. godine proglašava Dolomite svjetskom prirodnom baštinom. Nakon što ih jednom lično doživite, možete slobodno reći da je „to-to“! Bude to osjećanje sasvim dovoljno da ih začas proglašite, Rajem za sve!

Od devet dolomitskih sistema pod UNESCO zaštitom, **Sportski planinarski klub „Soko“ Cetinje**, u periodu od 6.8. do 10.8.2017. godine posjetio je: Marmoladu, Puez-Odle i Dolomite Settentrionali.

• **Marmolada** se diči najvišim vrhovima Dolomita, centralnom položaju, posebnom sastavu stijena (bijeli krečnjak) i glecherskom visu. Osobenosti kojima obiluje nametnuli su je kao atraktivnu planinsku destinaciju koja pruža mogućnost da se

u jednom danu okuse svi izazovi i ljepote koje pruža alpsko planinarstvo: kretanje po kamenjaru i siparu, prelazak u navezi preko glečera i penjanje via ferrata stazom.

- **Puez-Odle/Geisler**, iako mami svojim kulminantnim vrhovima: Sass Rigaisom i Furchettama, nas je inspirisao da svojim koracima iscratamo kružnicu oko impresivnog zida Odle di Funes vrhova. Ovom stazom obuhvatili smo najatraktivnije predjele masiva, obišli doline Val di Funes i Val Gardenu, izvršili uspon na Monte Secedu i posjetili najveću atrakciju mjesta, selo Santa Maddalena. Ova hiking ruta zadovoljila je i naše planinarske apetite, budući da smo se kretali uz strme siparske padine, niz kuloare osigurane sajlama, prešli 28km, uz savladavanje visinske razlike od 1600m. Za nas planinare, Puez Odle i njegova dolina Val di Funes, značajne su i kao rodno mjesto jednog od najvećih alpinista svih vremena, Reinhold Messnera, koji je svoje prve planinarske korake napravio upravo na ovim planinama. Iako izuzetno posjećen od strane planinara, turista, putopisaca i fotografa širom svijeta, masiv Odlea ostao je izvan domaća klubova sa
- **Monte Paterno**, atraktivni vrh u blizini Tre Cime, svojim hodnicima i lavigintima udubljenim kroz strmine i oštре litice, nudi nevjerojatnu avanturu kojom prkosite zakonima fizike, jer uz pomoć gvozdenih krila ferrate levitirate nebeskim visinama. Imajući u vidu da je prva linija fronta između Italije i Austro-Ugarske u Prvom svjetskom ratu (1915-1917. god.) prolazila ovim parkom, brojni su ostaci fortifikacija, tunela, galerija, i komemorativnih spomenika na ovom području.

Pogled sa Marmolade
na skupinu Sassolungo
i Sassoipiatto

nasih prostora, tako da smo među rijetkim planinarima iz regiona koji je realizovao planinarsku akciju u Parku prirode Puez- Odle.

Tradicionalna manifestacija "Stazom Veljka Vlahovića"

Planinarskim pohodom kroz istoriju

Planinarski savez Crne Gore, PK "Visokogorci Crne Gore", KVP "Kapetan", SRD "Montenegro tim" i SRD "Pivara Trebjesa" zajedno sa SUBNOR-om Crne Gore i Mjesnom zajednicom Trmanje organizovali su, u subotu 1.9.2016. godine, tradicionalnu planinarsku manifestaciju „Stazom Veljka Vlahovića“. Cilj manifestacije je, pored promocije planinarenja i zdravih stilova života, odavanje dužnog poštovanja velikom rodoljubu, revolucionaru i narodnom heroju Veljku Vlahoviću. Želja je da se približi, mlađim generacijama, život i djelo ovog velikana naše istorije i tako na najbolji način promovišu ideali pravde i slobode za koje su se borili naši slavni preci.

Učesnici pohoda krenuli su iz mesta Abisinija u kanjonu Platije i planinarili stazom dugom osam kilometara, koja vodi do Veljkove rodne kuće na Trmanju. U pitanju je staza na kojoj su krajem sedamdesetih i tokom osamdesetih godina prošlog vijeka, 2. septembra, na dan rođenja Veljka Vlahovića, organizovani masovni pohodi. Crnogorski planinari su 2014. godine, nakon što su uredili i markirali planinarsku stazu, obnovili ovu lijepu tradiciju. Ovogodišnjoj manifestaciji je prisustvovalo više od stotinu učesnika, među kojima su bili planinari iz više planinarskih klubova, predstavnici boraca NOR-a, mještani Rovaca i ostali poštovaoci imena i djela Veljka Vlahovića.

Po dolasku planinara kod Veljkove rodne kuće na selu Trmanje, učesnicima akcije su se obratili organizatori i ugledni gosti, a takođe je izведен prikidan kulturno-umjetnički program. Vjenac na bistu Veljka Vlahovića, položili su Gojko Vlahović, predsjednik udruženja boraca NOR-a i antifašista Kolašina i član predsjedništva Saveza boraca Crne Gore, Tatjana Ivanović iz Planinarskog saveza Crne Gore i Iva Vlahović predstavnica MZ Trmanje. Ispred NVO Džip rela Montenegro Trophy cvijeće na bistu su položili Luka Maksimović i Ratko Perović.

U ime bratstva Vlahovića i MZ Trmanje prisutne je na veoma emotivan način pozdravio Veljko Slobodanov Vlaho-

vić, koji ponosno nosi ime svog slavnog đeda.

Predsjednik Planinarskog saveza Crne Gore prof. dr Dragan Bulatović je rekao da pohod Stazom Veljka Vlahovića predstavlja planinarski pohod u netaknutnoj prirodi, ali i istorijsko putovanje u slavnu prošlost. Ova manifestacija je prirodan spoj dvije stvari sa kojima se mi Crnogorci dičimo i ponosimo među svim narodima zemaljskim, a to su naše spektakularne planine i naša slobodarska istorija. I jedno i drugo u nasleđe su nam ostavili naši slavni preci. Naša je sveta dužnost da to čuvamo, njegujemo i unapređujemo, te da ga ostavimo u nasljedstvo potomcima. Staza Veljka Vlahovića, staza rodoljubja, čoštva i junaštva, staza pregalštva, čvrstog karaktera, staza progrusa i sveopštег napretka. Ona vodi pravom cilju, vodi prema čovjeku i čovječnosti, prema pravdi i slobodi... »

nisati i ono što želimo biti. Moramo se spasiti univerzalnog bezličja, njegovati svoje specifičnosti, sačuvati svoj identitet, tradicionalne i prirodne vrijednosti jer će nas jedino tako drugi prepoznavati i priznavati. Samo tako možemo znati za sebe, hodati u korak sa vremenom i nositi se sa svojim bremenom-zaključio je Bulatović.

U ime opštine Kolašin prisutnima se obratio predsjednik Milosav Bato Bulatović. On se zahvalio organizatorima na naporima koje ulažu u promociju prirodnog i istorijskog nasljeđa i obećao podršku opštine za ovu i slične manifestacije.

Zoran Bobo Raičević ispred SUBNORA i antifašista Crne Gore je govorio o Vel-

kovom životnom putu i postignućima.

Zoja Bojanović Lalović, odbornica u Skupštini Glavnog grada i direktorica podgoričke Gimnazije "Slobodan Škerović" govorila je o nesvakidašnjem odnosu između Veljka i omladine. Takođe je istakla da je za Trmanje vežu najlepše uspomene iz djetinjstva, gdje je kod svoje ujčevine provodila vrijeme i slušala priče o velikanu naše istorije Veljku Vlahoviću. Upravo tamo je naučila kako se voli svoja zemlja i kako se možemo pred svima ponositi našim slavnim precima.

Prisutne je prikladnim repertoarom revolucionarnih pjesama razgolio Mićo Popović, direktor osnovne škole „Meduriće“ i prijatelj Rovčana. Do kasno popode na Trmanju se pjevalo i igralo uz

staru narodnu, ali i rok muziku, a okolni vrhovi su upili riječi „Računajte na nas!“ što nas dodatno obavezuje.

Ovogodišnju manifestaciju Stazom Veljka Vlahovića 2018., podržalo je Ministarstvo sporta i Ministarstvo odbrane, pa im se iskreno zahvaljujemo na iskanom razumijevanju i podršci. Vojska Crne Gore je obezbijedila vojnički patrol, a SRD „Pivara Trebjesa“ Nikšićko pivo za sve učesnike. Zahvalnost dugujemo i Odjeljenju bezbjednosti Kolašin, koje je i ove godine u cilju bezbjednog održavanja manifestacije, obezbijedilo prisustvo patrole saobraćajne policije, na magistralnom putu Podgorica-Kolašin.

Program je nadahnuto vodio kolašinski glumac Đordje Tatić.

Na Tjentištu obilježen jubilej 75 godina od bitke na Sutjesci

Barjak časti i slobode

Tekst: prof.dr **Dragan Bulatović**
Foto: arhiva PSCG

Savez boraca Narodnooslobodilačkog rata i antifašista Crne Gore zajedno sa SUBNOR-om Bosne i Hercegovine, povodom obilježavanja 75 godina od herojske bitke na Sutjesci, organizovalo je na Tjentištu, Akademiju „Barjak časti i slobode“. Veličanstvenom skupu, prisustvovao je veliki broj antifašista iz svih republika bivše SFRJ, među njima su bili i planinari iz Crne Gore.

Svečana Akademija sa horom, orkestrom, počasnim strojem garde Vojske Crne Gore i Bosne i Hercegovine te visokim državnim predstavnicima iz Crne Gore održana je na Tjentištu. U prisustvu preživjelih boraca i brojnih visokih zvanica, evocirane su uspomene na Petu neprijateljsku ofanzivu i herojski

proboj partizana kroz obruč višestruko brojnijeg neprijatelja prije 75 godina. Cilj njemačke operacije na Sutjesci pod nazivom „Švarc“ 1943. godine je bio potpuno slamanje partizanskih jedinica

na čelu sa vrhovnim komandantom Josipom Brozom Titom, koji su tek izaslali iz bitke na slavnoj Neretvi. Više od 120.000 nemačkih i italijanskih vojnika, te domaćih izdajnika u obruču je mjesec dana držalo oko 18.000 partizana, među kojima je bilo i nekoliko hiljada ranjenika i teških bolesnika. Tokom herojskog proboga živote je izgubilo 7543 borca NOV i POJ. Na Sutjesci je, između ostalih znamenitih ličnosti, 13. juna, poginuo i legendarni komandant 3. udarne divizije i član Vrhovnog štaba Sava Kovačević.

Prisutnima su se obratili predsjednici SUNBOR-a Crne Gore i BiH, akademik Zuvdija Hodžić i dr Bakir Nakaš. Program je vodio Dragan Mitov Đurović.

U Turskoj održan generalni sastanak BMU

Usvojeni izvještaji i dogovorena strategija

Tekst: P. N.

U turskom gradu Bursa, od 11. do 13. maja 2018. godine, održan je 19. generalni sastanak Balkanske planinarske unije. U ime domaćina Turske planinarske federacije učesnike sastanka je pozdravio prof. dr Ersan Basar, a takođe su im se obratili zvaničnici opštine Bursa.

Usvojeni su izvještaji o projektima realizovanim u 2017. godini sa Balkanskog prvenstva u planinarskoj orijentaciji, koje je održano na Rajcu (SRB), i Open SLO-CRO-SRB Climbing cup, koji je održan u Domžalamu (SI), a koje je podnio Boris Mićić. Predsjednik PZS Slovenije Bojan Rotovnik izvjestio je o projektu Mountains hut.net.

Predstavnici Federacije planinarskih sportova Makedonije upoznali su učesnike sa projektom "Balkanske planine za mlađe planinare" a najavljen je i Balkansko prvenstvo u planinarskoj orijentaciji.

BMU ekspedicija na Mon Blan ni ove godine neće biti organizovana, iz tehničkih razloga, jer je postalo praktično nemoguće rezervisati noćenje u planinarskom domu Refuge du Goûter za sve koji nemaju francusku vodičku licencu. Kao alternativu Vladu Matković iz Planinarskog saveza Srbije ponudio je ekspediciju na Gran Paradiso i Dufour Spitzu u masivu Monte Rosa. Prihvaćen je predlog Živka Temelkovskog iz FPSM je da se 2019. godine organizuje BMU ekspedicija na Akonagvu, a ukoliko ne bude dovoljno zainteresovanih Ersan Basar iz TDF će voditi ekspediciju na Kazbek. Ukoliko bude iskazano dovoljno interesovanje od zemalja članica BMU (što prošle godine nije bio slučaj), Hrvatski planinarski savez će ove godine organizovati instruktorski seminar u Paklenici. Predsjednik PZS prof.dr Joža Rovan je predstavio projekat Mountain Bike Route, Jan Bloudek (CHS) Climbing for everybody, te Zornitsa Ivanova Radonova (BTS) Ten Balkan Peaks.

Delegacija Planinarskog saveza Crne Gore imala je aktivno učeće, a činili su je prof.dr Dragan Bulatović, predsjednik saveza, mr Vasilije Bušković, član Nadzornog odbora i Tatjana Ivanović, tehnički sekretar. Između ostalog, na marginama sastanka dogovoren je izdavanje planinarskog vodiča Planine bivše Jugoslavije sa PZS i oko postavljanja spomen ploča na Durmitoru Jovanu Lauševiću i Branislavu Ceroviću u saradnji sa PSS. Učešće crnogorske delegacije na 19. sastanku BMU finansijski je podržalo Ministarstvo sporta.

Članica Prezidijuma Evropske planinarske asocijacije Ingrid Hayek posjetila Crnu Goru

Ujedinjeni za zaštitu prirode i planina

Predsjednik PS Crne Gore dr Dragan Bulatović razgovarao je sa članicom Prezidijuma Evropske planinarske asocijacije – EUMA gospodrom Ingrid Hayek. Razmijenjena su mišljenja o aktuelnom trenutku evropskog planinarstva kao i o modelima buduće saradnje između PSCG i EUMA, budućim planovima EUMA kao krovne asocijacije evropskih planinara formirane u Minhenu, u novembru 2017. od strane 25 planinarskih asocijacija, među kojima je i Crna Gora, i koja okuplja

preko dva i po miliona članova. Sagovornici su se složili da će ujedinjeni evropski planinari lakše i efikasnije saradivati sa Evropskim parlamentom, Evropskom komisijom i drugim institucijama Evropske Unije i tako snažnije uticati na donošenje odluka koje se tiču planina i zaštite planinske prirode. Takođe, EUMA će aktivno saradivati sa Međunarodnom Planinarskom asocijacijom UIAA. Gospoda Hayek, tom prilikom nije skrivala oduševljenje prirodnim ljepotama Crne Gore i ljubaznošću lokalnog stanovništva. Da podsjetimo, ona je boravila u Crnoj Gori u okviru posljednje etape svog projekta „Round Europe by bicycle“ zahtjevne biciklističke rute od Igumenice u Grčkoj, preko Makedonije i Albanije do Crne Gore, odakle je nastavila preko BiH, Hrvatske i Slovenije do Austrije i rodnog Innsbruka.

U Luksemburgu održana 49.Generalna skupština Evropske pješačke federacije ERA

Primljeno šest novih organizacija

Ešternahu (Echternach), region Mullerthal, Luksemburg 30. septembra 2018.

Generalna 49. Skupština Evropske pješačke federacije ERA kojoj su prisustvovali predstavnici 58 organizacija iz 33 zemlje među kojima i Planinarski savez Crne Gore koji je predstavljao predsjednik Dražan Bulatović održana je u sali teatra Trifolion u gradu Ešternahu u Luksemburgu. Jednoglasno je usvojen godišnji Izvještaj o radu koji je podnio predsjednik Boris Mićić, kao i Finansijski izvještaj za 2017. koji je podnio rizničar Joep Naber i usvojen godišnji Revizorski izvještaj podnesen od strane dr Michael Ermrich. Jednoglasno je usvojen i predloženi Budžet ERA za 2018/19. godinu.

Na skupštini je u ERA-u jednoglasno primljeno šest novih organizacija. Berner Wanderwege iz Švajcarske, Lauku Celotajs iz Latvije i Nizhny Novogord Mountain Club iz Rusije, a organizacija Suomen Latu ry iz Finske je istupila iz članstva, tako da ERA trenutno okuplja 63 organizacije, od toga 58 sa pravom glasa.

Takođe, svoju prezentaciju su održale i turističke organizacije tri luksemburška

regionala Eislek, Guttland i Mullerthal, koji su između ostalog poznati po kvalitetnim pješačkim stazama. Učesnici konferencije imali su priliku da prošetaju i uvjere se u ljepotu i kvalitet staza koje uređuju i održavaju. Region Mullerthal ima 112 km vrhunski uredenih staza koje se smatraju najljepšim u Evropi.

Skupština je usvojila novu Strategiju u narednom periodu. Posebna pažnja biće posvećena smanjenju negativnih uticaja i zaštiti prirodnog okruženja tokom izvođenja pješačkih, planinarskih i penjačkih aktivnosti.

Prije Generalne skupštine, održane su veoma korisne Know-How sesije na različite teme u oblasti pješačenja, uređenje, obilježavanja i održavanje evropskih pješačkih puteva. Erik Neumeyer (DWS) je govorio na temu Digitalizacija i pješačenje, gdje je predstavio rezultate najnovijih istraživanja o uticaju digitalnih medija na pješačenje i planinarenje. Predstavnici kompanije KOMPASS Mario Böck i Charly Lentz su govorili o tome kako Poboljšati analogni kvalitet uz digitalnu podršku. Kompanija

Kompas nudi širok spektar mapa, knjiga i aplikacija za planinare i pješake.

Armand Ducornet (FFRP) govorio je o novoj i sve popularnijoj disciplini French Water Walking (hodanje kroz vodu), koja je prvi put predstavljena prošle godine u Brašovu a u narednom periodu će biti promovisana i na crnogorskem primorju, gdje postoje dobri uslovi za njen razvoj. Mimo Pandolfo (FIE) je predstavio je novu pješačku aktivnost takmičarsko-zabavnog karaktera Alpski marš koja se organizuje u Italiji, Jana Harnochová iz ERA je govorila o signalizaciji na Evropskim pješačkim putevima (E-paths signposting). Naime, Komisija za puteve Evropske pješačke federacije odobrila je jedinstveni zajedničku oznaku za evropske pješačke puteve.

Liane Jordan (DWS) iz Ministarstva turizma Luksemburga predstavila je projekt Certification of Leading Quality Region – Best of Europe & Leading Quality Daywalk – Best of Europe.

Daniella Romel iz Švajcarske je održala zanimljivo predavanje MTB and walking – situation challenges and measures using the example of Switzerland and Germany, tokom koga je govorila o konfliktima između planinara i biciklista na planinskim stazama i o tome kako ih prevazići.

Marcel Grandjean iz ERA je govorio na temu Walk Leader, koja se odnosi na sertifikaciju programa za obuku vodiča za pješačke ture.

Slijedeća jubilarna 50. Generalna skupština održaće se u Bad Urach-u, u Njemačkoj od 17. do 20.oktobra 2019. godine, dok će 2020.godine domaćin biti Katalonija u Španiji. Takođe je dogovoren da zainteresovane zemlje pošalju pismenu kandidaturu za EURORANDO 2021.

Planinarski klub Komovi obilježio jubilej- 40 godina postojanja

Rođendan u znaku filma, izložbe fotografija, folklora, pjesme

Piše: Aleksandra Šljivić, planinarski klub Komovi

“Komovi su ljubav i nešto više” naziv je filma koji su pripremili planinari tog kluba u čast njegovog 40.rođendana. U njemu smo okupili sve generacije. One koji su podigli Komove na

noge, kumovali klubu i koji se danas rado sjećaju svih dana provedenih u planini. One koji su uz Komove odrasli, tu stekli najbolje prijatelje, zaljubili se, osnovali porodicu.. One koji tek uče o Komovima, o planini o životu... Zajedničko svima njima

je ljubav. Ljubav prema prirodi, planini, zelenilu, ljubav prema ljudima.

Te 1978.godine nastao je klub koji je dans, slobodno možemo reći najbrojniji u našoj zemlji. Grupa dobrotoljaca se na čelu

U Veroni održan 33. Kongres vojnih planinara

Poboljšati saradnju među članicama

Klub vojnih planinara "VPCG- KAPETAN"

Delegacija Kluba vojnih planinara Crne Gore „KAPETAN“ učestvovala je u radu XXXIII Kongresa međunarodne organizacije vojnih planinara (International Federation of Mountain Soldiers – IFMS) koji je održan u Veroni. Inače, Klub vojnih planinara Crne Gore „KAPETAN“ je punopravni član IFMS-a od 2013. godine. Međunarodna organizacija vojnih planinara (IFMS) je udruženje nacionalnih asocijacija ili klubova bivših i sada aktivnih vojnika planinskih jedinica. Osnovni cilj organizacije je razvijanje svijesti solidarnosti među ljudima kroz ljubav prema planinama i kroz drugarstvo posebno obilježeno planinskim akcijama.

U radu Kongresa učestvovalo je 70 delegata iz 10 zemalja članica (Austrija, Bugarska, Italija, Njemačka, Poljska, Slovenija, Švajcarska, Španija, Sjedinjene Američke

Države i Crna Gora).

Kongres su otvorili generalni sekretar IFMS-a brigadni general u penziji Vojske Republike Italije Renato Genovese i gradonačelnik grada Verone gospodin Federico Sboarina.

Prvog dana Kongresa, osim rada kroz sjednice radnih tijela, učesnici Kongresa su imali priliku da upoznaju kulturna, istorijska i turistička dobra grada Verone.

Drugog dana Kongresa

učesnici su obišli jezero Garda (Jezero Garda je jedno od tri velika jezera u sjevernoj Italiji i jedno bajkovito mjesto koje kod mnogih posjetilaca izaziva nostalgiju zbog koje mu se često vraćaju. Iako je jezero kroz istoriju imalo veliki značaj, danas je jako poznata turistička destinacija čiji posjetiocu postaju očarani ljepotom priobalnih gradića,

architekturom i jedinstvenim šarmom jezera. Iz ovih razloga, jezero je postalo pravi magnet za vikend turiste sjevernih komšija Italije. Pored neosporivog šarma priobalnih gradića, jezero Garda nudi svojim posjetiocima i veliki broj zamaka, nekoliko muzeja i drugih turističkih atrakcija.) i popeli se na vrh planinskog vijenca MONTE BALDO (Monte Baldo je planinski vijenac u italijanskim Alpama, koji se nalazi u provincijama Trento i Verona. Najveći vrh Cima Valdritta se nalazi na nadmorskoj visini od 2.218m. Ostali istaknuti vrhovi su Monte Altissimo di Nago (2.079 m), Cima del Longino (2.180 m), Cima delle Pozzette (2.132 m) i Punta Telegrafo (2.200 m)).

Radni dio Kongresa realizovan je u gradskoj vijećnici opštine Verona. Na radnim tijelima učesnici Kongresa Svjetske organizacije vojnih planinara nastavili su rad na iznalaženju načina poboljšanja saradnje među članicama, posebno u oblasti unaprijeđenja razmjene informacija o aktivnostima.

Učesnici Kongresa su prihvatali ponudu vojnih planinara Poljske da sljedeći Kongres 2019. godine bude u Zakopane, a 2020. godine Kongres bi trebalo da bude u Njemačkoj.

Oduševljenje organizacijom Kongresa i viđenim prirodnim i kulturnim dobrima grada Verone učesnici Kongresa su iskazivali na svakom koraku.

sa Miodragom Mijom Kovačevićem, radnikom sekretarijata za unutrašnje poslove Crne Gore u Podgorici, dogovorila da osnuje društvo. 11.aprila su izabrali organe a već 16.organizovali prvu planinarsku akciju Radovče -Kamenik . Uživali su u crnogorskoj prirodi, ali i pohodili planine od Olimpa do Karpata i od Rile i Musale do Triglava.

Još jače i sigurnije Komovi sijaju od 1998. godine kada je klub na izbornoj skupštini u KIC-u Budo Tomović, otvoren za sve

građane. Od tada pa do danas poziva sve zaljubljenike u prirodu i visine da im se pridruže. Do sada se u Komove učlanilo više od 1000 ljudi, a vikend ne može da prodje bez neke planinarske akcije.

Proslava je protekla i u znaku fotografija sa različitim planinarskim pohoda, u znaku ljudi koji su prošli kroz Komove i u znaku djece koja klubu tek treba da se nađu kada mu zatreba.

I za kraj- naši planinari gostima su služili

kuvano vino i domaći sok od šipka a klubu smo poželjeli još mnogo jubileja. Jer njegovo vrijeme tek dolazi!!!

A mi....članovi Komova smo željeli da klubu poklonimo makar nešto, da u našoj skromnoj arhivi, osim silnih fotografija sa raznim planinarskim akcijama ostavimo još nešto oplijevlje. Željeli smo da na ovaj način pokažemo ljudi koji su bili uz Komove sve ove godine i koji će tek biti uz njih. Jer to naši Komovi zasluzu...

Od Budve do Pelješca

Bućari se takmičili na Orjenskom Sedlu

Izvor: www.Pscg.me

Uodličnoj atmosferi, održano je četvrtu revijalno prvenstvo u bućanju „Orjensko sedlo 2018“. Takmičilo se 11 ekipa iz sve tri bokeljske opštine, kao i iz Budve, te Pelešča, čime je ovo, po lokaciji neobično nadmetanje, dobilo regionalni karakter.

Prvenstvo se odvijalo na 1600 m visokom planinskom prevoju, na prijatnih 19 stepeni C, s pogledom na morsku pučinu i ujedno, na najveći dio unutrašnjosti Crne Gore. Na omanjem zogu, ogrđenom suvremenom i rađenim za dosta drugačiji, tradicionalni način bućanja, najbolje se snašla ekipa BK „Val“, pa će u narednih godinu dana njihove vitrine krasiti jedinstveni pehar: prelazna „Gorska buća“. Drugoplasirana je bila ekipa BK „Maine“, dok se za treće mjesto izborila ekipa BK „Slovenska plaža“. Duel „Vala“ i „Maina“ je repriza njihovog susreta na nedavno završenom Prvenstvu Crne Gore, ali na Orjenu sa obrnutim rezultatom. Najboljima su uručene diplome, dok su ostale ekipe, BK, „Meljine“,

Hajking tura za studente na Vasojevički Kom 2461

KOM car planina

Vasojevički Kom, jun 2018.

Moćni spletovi Komova daju utisak snage i veličine, a njihove kamene piramide, koje su stihije tesale, oduđaraju od okoline pod šumama i pašnjacima i svojim oštrim linijama daju planini silinu. Ovi vrhovi što štrče visoko... iznad ruba šumskih pojaseva čine da Kom izgleda kao "Car planina", kako veli Vus, impozantan i pun ljetopata „božansveni Kom“, kako ga naziva Baldači". Ovako je o Komovima pisao Jagoš Radoslav Vešović daleke 1932.godine. Na Komovima su uživali članovi Studentskog sportskog saveza Crne Gore.

Studentski sportski savez je, u saradnji sa Planinarskim klubom "Visokogorci" i Planinarskim savezom Crne Gore, za članstvo organizovao Hiking turu na Vasojevički Kom 2461 m. Više od 50 učesnika, u pratnji iškustnih planinskih vodiča preko Kolašina, Mateševa i prevoja Trešnjevik stigli su podnože Komova na katun Štavna. Iako hladan vjetar i niska oblačnost nijesu obećavali, vjetar koji je kasnije utihnuo i sunce koje se pojavilo iza oblaka, povoljno su uticali tako da staza nije bila previše klizava. Osim četvoro učesnika koji su odustali na samom početku, svi ostali su se nakon dva i po sata našli na vrhu Vasojevičkog Koma. Nekima od njih je ovo bio prvi uspon iznad dvije hiljade metara što se smatra planinarskim "krštenjem". Usljedila je duža pauza za okrepljenje, fotografisanje i uživanje u jedinstvenim pogledima koji se sa Komova pružaju na okolne planine. Nakon toga uslijedio je silazak prema katunu Štavna, uz povećani oprez i pažnju sa tog zanimljivog i uzbudljivog pohoda.

Memorijalni pohod „Dušan Bulatović Džambas“

Evociranje uspomena

Piše: Mićo Sošić, Sekretar PK „Džambas“

Memorijalni pohod "Dušan Bulatović Džambas" je tradicionalno, uspješno održan od 22. do 24. juna u planinarskom domu Džambas. Pohodu na Bjelasici je učestvovalo oko 200 planinara, ljubitelja prirode i dobrog druženja, svih generacija iz raznih krajeva Balkana. Posebnu zahvalnost dugujemo ekipi koja je 51 dan pješačila i pela vrhove Dinarskih planina, i pojavila se kod nas u planinarskom domu... ekipa koja piše istoriju. Prisutni su uživali kraj vatre, u zajedničkom planinarskom ručku, penjanju vrhova Bjelasice a dio naših planinara je prisustvovao dobrovoljnoj kosidbi na nekadašnjem jalovištu, akciji koja se prvi put sprovodi u Mojkovcu.

Izabran je novi predsednik Planinarskog kluba Džambas Stevan Grdinic, dugogodišnji član kluba i planinar.

Na Štedimu održan
Treći međunarodni planinarski tabor

Uspješno realizovan sadržajan program

Povodom desetogodišnjice osnivanja, Planinarski klub "Ahmica" iz Rožaja, organizovao je III međunarodni planinarski tabor "Šte-

dim 2018", od 26. do 29. jula 2018. godine. Više od 150 planinara i ljubitelja prirode iz Crne Gore i regiona uživalo je u planinarenju i druženju u nesvakidašnjem ambi-

Memorijal Vasojevičkog Koma „Vera Vincek – Pavle Milošević“

Planinarski klub „Kom“ iz Andrijevice organizovalo je 15. Memorijal Vasojevičkog Koma „Vera Vincek – Pavle Milošević“ od 03. do 05. avgusta 2018. godine, na katunu Štavna.

Uz bogat umjetnički program, druženje uz logorsku vatrnu održan je uspon na Vasojevički Kom na 2461, uspon na Kučki Kom 2487 m i realizovana Kružna tura oko Komova

gentu ove prekrasne planine. Tradicionalno dobri domaćini iz Planinarskog kluba „Ahmica“ i ovoga puta su pripremili bogat i sadržajan program tabora koji je, pored ne baš povoljnih vremenskih uslova, u cijelosti realizovan. U petak su organizovani usponi na Žlijeb 2382 m i Rusoliju 2352 m, a u subotu na Hajlu 2403 m i Ahmicu 2272 m. Organizatori su obezbijedili besplatni smještaj i hranu za sve učesnike manifestacije, kao i transport od Rožaja do Štedima i nazad.

Manifestaciju su podržali Opština Rožaje, Ministarstvo sporta i Planinarski savez Crne Gore.

Planinarski klub "Pogled" iz Rožaja objavio planinarski vodič

Dobrodošli na Hajlu - planinu izvanredne ljepote

P. K. "Pogled" iz Rožaja

Planinarski klub "Pogled" iz Rožaja objavio je planinarski vodič "Dobrodošli na Hajlu" autora mr Dženisa Nurkovića u kome preporučuje pješačenje i planinarenje i poziva sve ljubitelje prirode iz cijele Crne Gore i regiona da dio slobodnog vremena ili odmora provedu na planinama oko Rožaja.

Prirodne ljepote i bogatstva Hajle su kao stvorene za uživanje, ne samo za planinare, alpiniste, botaničare, ornitologe, sakupljače ljekovitog bilja i jestivog šumskog voća nego i za sve koji traže odmor ili rekreativni sport u prirodi. Ako ste dakle ljubitelj prirode, punе raznolikosti i kontrasta, onda je Rožaje sa okolinom pravi izbor za vas – poručuje Nurković.

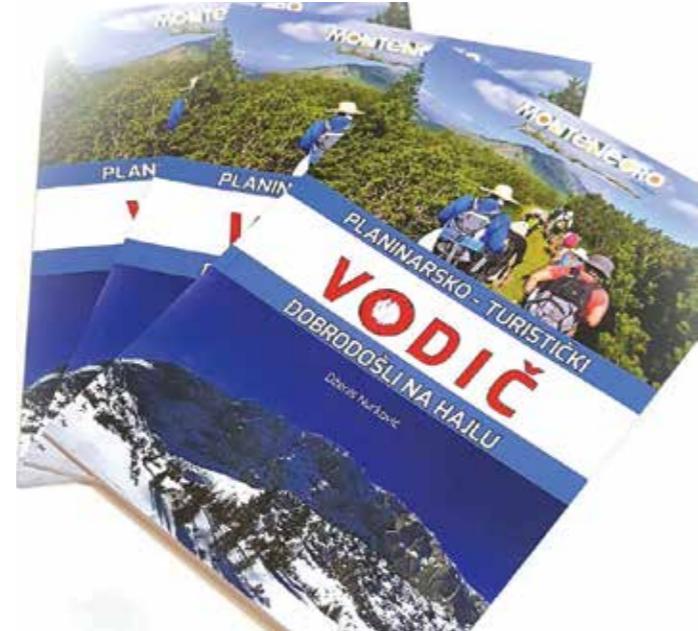
Iako su sve rožajske planine vrijedne da se posjete jer su bogate šumama i prostranim pašnjacima i imaju još divlju, netaknutoj ljepotu i nezagadjene vode, u vodiču je predstavljena samo Hajla jer se vodilo računa da se zastupe samo markirane, zvanične planinarske staze kojim gazduju planinarski klubovi, a takvih staza ima samo prema Hajli koju iskusni planinari i smatraju za jednu od najljepših planina u Crnoj Gori.

Mr Halil Markišić, koji je recenzent planinarskog vodiča, smatra da je autor vodiča Dženis Nuković na vizuelno lijep i praktičan

Trinaestočlana ekspedicija popela Mon Blan

I Kolašinci u pohodu na 4807 mnv

Piše: Darko Medenica, PK "Bjelasica"

način predstavio Hajlu pozivajući tako zaljubljenike planinarenja da dodu i da upoznaju ovu planinu jer je uvjeren da kada se posjetiocima poslije hoda po planinskim stazama i puteljcima konačno sa najvišeg vrha ove planine (2403 mnv) otvore novi vidići – mnoštvo vrhova u nizu, i onih udaljenih koji se tek naziru u plavičastoj izmaglici – svi će poželjeti da joj se ponovo vrate.

Prije posjete Hajli, autor vodiča preporučuje svim posjetiocima da upoznaju kulturno-istorijsko nasljeđe opštine: Kučansku đžamiju, ostatke Ganića kule, Ganića krše, ostatke utvrđenja na brdu Izlit, spomenike iz NOR-a na brdu Top i pored hotela Rožaje, da posjete zavječajni muzej "Ganić kulu", privatni muzej "Kuću Peipića"; da se fotografiju pored rožajskog sebilja na gradskom trgu, da probaju jela tradicionalne kuhinje, ali i da se obavezno obrate nekom planinarskom klubu u Rožajama koji će im dodijeliti planinarskog vodiča za bezbjedno planinarenje.

Planinarski vodič "Dobrodošli na Hajlu" popularnog A5 formata, na 62 kolorne stranice stampan je u bjelopoljskom Merkatoru u 500 primjeraka uz podršku Ministarstva sporta, Planinarskog saveza Crne Gore, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Nacionalne turističke organizacije, Opštine Rožaje, Bošnjačkog savjeta u Crnoj Gori, Monteputa, Agencije za projektovanje i razvoj Rožaje i Ski centra "Hajla".

Planinarski pohodi mojkovačkih đaka

Osnovci i srednjoškolci posjetili Prošćenske planine

Piše: R. Ć.

Učenici seoske Osnovne škole „Radomir Rakočević“ iz Slatine kod Mojkovca, bili su u septembru na prvom planinarskom pohodu. U organizaciji Planinarskog kluba „Prošćenske planine“, u okviru projekta „Svi u Planine“ podržanog od Ministarstva sporta Crne Gore, pješačili su 15-ak kilometara od škole do planinarskog doma na planini, čije ime klub nosi. Pohod su vodili članovi kluba, a sa đacima su bili i njihovi profesori Radovan Jovanović i Lakić Bošković. Sličan pohod, ali tada za srednjoškolce, organizovan je i u maju.

Klub je za mlade planinare pripremio u domu domaćinski ručak i nezaboravno druženje, uz obilazak bliže okoline.

U Gorskom Kotaru Dvadesetprvi susreti planinara Balkana

lo je 16 planinara iz PK „Gorica“ iz Podgorice i predsjednik PSCG Dragan Bulatović sa porodicom. U dva dana intenzivnog planinarskog programa i druženja upoznali smo se sa ljepotama ovog planinskog područja i Nacionalnog parka Risnjak. Organizator susreta je bilo Planinarsko društvo „Kamenjak“ iz Rijeke, koje u Tršće ima svoj planinarski dom Frbežari, a glavni centar druženja je bio restoran Brvnara kraj skijaške staze. Najatraktivniji je bio uspon na vrh Veliki Risnjak (1528 mnv) dolinom Lazac do Šloserovog doma i samog vrha. Lakša tura je bila kružna staza Rudnik - Sokolanske stijene - Tršće.

Radni sastanak predstavnika klubova i društava održan je u cilju predstavljanja i razmjene aktivnosti među planinarskim klubovima i društвima. Dogovoren je da se 22. Susreti održe u junu 2019. godine u Bugarskoj, u gradu Etropole i u organizaciji TD Etropole. Nakon svečane večere i druženja do kasno u noć, planinari su sjutradan, prije povratka kući, posjetili još jedno prelijepo mjesto u Nacionalnom parku Risnjak – izvor rijeke Kupe. Za putovanje u Hrvatsku pomogla su nam sredstva dobijena od Ministarstva sporta na konkursu za sufinsaniranje programa sportskih subjekata.

Ovogodišnji Susreti planinara Balkana održani su u Hrvatskoj, Gorski kotar, u mjestu Tršće 8-10. juna 2018. godine. Sa svih strana Balkana okupili su se planinari iz 15 klubova i društava - članica Susreta i još 5 društava - gostiju, ukupno 195 planinara iz 7 zemalja Balkana (Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija, Slovenija i Srbija). Delegaciju iz Crne Gore čini-

Onako s visine, od oka!

5. Njegovo "veličanstvo" – Zakon!

Podsjetimo se,

Šta je zakon? Zakon je opšti pravni akt države koji u unapred utvrđenom zakonodavnom postupku donosi zakonodavni organ. Posle Ustava, najviši pravni akt u pravnom sistemu. To je akt koji u strukturi pravnih akata jedini ima osnovu u Ustavu, a osnov je da donošenje svih drugih akata niže pravne snage (podzakonskih akata). Zašto se donosi? Zakonom se uređuje društveni odnos u nekoj oblasti života. Njime se društvena pravila pretvaraju u norme, koje su obavezujuće za sve građane.

Svi su pred zakonom jednaki. E ovo, ohrabruje.

Prisjetimo se,

Nacrt zakona o sportu! Naročito, komentara PSCG na isti, i to redom po slijedećem:

Pojam sporta član 2.

1. "Ponuđenim Nacrtom zakona sam pojam sporta nije definisan na odgovarajući način. Definicija data u članu 2 akcenat stavlja na takmičarski sport, međutim, pored takmičarskog sporta imaju i druge važnije aspekte kao što su stvaralački, vaspitni, obrazovni, zdravstveni i sl. Sport je i zabava, raznoodržano i duhovno vježbanje. Smatramo da bi definiciju trebalo dopuniti sa ovim elementima. Definicija bi trebala da obuhvati sve ove aspekte".

Strategija član 12.

2. "Ovaj nacrt zakona ne prepoznae ekstremne sportove, a trebao bi obzirom na svjetske trendove u ovoj oblasti, njihove specifičnosti i sve veću popularnost na globalnom nivou. Prepoznavanjem i pravednom kategorizacijom ovih sportova stvorio bi se povoljniji ambijent za njihov razvoj i popularizaciju. Ekstremni sportovi se razlikuju od klasičnih ili konvencionalnih po visokom nivou opasnosti za učesnike (ekstremni napori, ekstremne brzine, akrobacije i sl.) i po sredini tj. terenima gdje se odvijaju (ekstremne visine ili dubine, strme litice, hladnoća, led snijeg"). U ovim sportovima nije cilj biti bolji, brži ili jači od protivnika, već se učesnik bori protiv nepoznatih i nekontrolisanih prirodnih sila, a najmanja greška može dovesti do povredovanja ili smrti. U okviru Planinarskog saveza Crne Gore razvijamo ekstremne sportove alpinizam, visokogorstvo, kanjoning i speleologiju".

Savjet za sport član 14.

6. "Način na koji je predloženo formirati

U rubrici „Onako s visine, od oka“, objavljaju se zapažanja i komentari o aktuelnim sportsko-razvojnim ciljevima i programima, stručnim pitanjima, propisima u oblasti planinarskog sporta i drugim sličnim

temama od značaja za rad Nacionalnog sportskog saveza, sportskih klubova i sportista. Uređivački tim zadržava pravo da ne objavi tekst: u kojem se neko vrijeđa po bilo kojoj osnovi; pravo na izvjesna skraćenja; pravo da se ne objavi tekst u kojem su komentari vulgarni i uvredljive sadržine. Takođe, tekst u ovoj rubrici ne odražava nužno i stav redakcije.

Piše: Ž.M.
Foto: Vanja Perunović

7. "U jednom od prvih članova Zakona o sportu jasno bi trebalo definisati: Sport je djelatnost od javnog interesa. Takva precizna konstatacija se temelji na Ustavu i nedvosmisleno nameće obavezu državi za stvaranje povoljnijeg položaja sporta u državi i društvu. Sport kao važan dio društvene nadgradnje mora biti tertiran kao obrazovanje i kultura. Crnogorski sport je jedna od rijetkih oblasti u društvenom životu sa čijim rezultatima smo se uvijek dičili, pa kao takav zasljužuje posebnu pažnju i brigu države. Crnogorski sport zasljužuje da mu se dodjeli status i tretman dјelatnosti od javnog interesa, a ne da mu se opredjeli "potomoc" kako je to predloženo članom 119 ovog Nacrtu zakona".

4. "Smatramo da bi u jednom od prvih članova ovog zakona trebalo da stoji opšta odredba: Zabranjen je svaki vid diskriminacije u sportu. Jedna takva opšta odredba vjerujemo da bi doprinijela i opredjelila kvalitetniji sadržaj ostalih članova Zakona i eliminisala diskriminatore odredbe".

Strategija član 12.

5. "Član 12 propisuje da se strategija donosi na period od najmanje četiri godine, što je prekratak rok za jedan strateški dokument koji bi po nama mora obuhvatiti najmanje dva olimpijska ciklusa tj. period 8 godina. Svaka ozbiljna strategija bi moralna sadržati dugoročnu viziju, misiju i ciljeve razvoja sporta, što članom 12 nije predviđeno".

Nastaviće se...

(Autor je instruktur edukator PSCG; planinarski vodič – PSCG-e/ i VAVO-e; planinarski vodič - instruktur PSCG; zamjenik načelnika komisije PSCG)

PLANINARSKI ZAPIS

TV kamera - prvi put na Karanfilima

Piše: Aco Đurašković

Rano je julsko jutro 1993. godine. Na obali smo Plavskog jezera. Jutarnja svježina godi i povraća snagu od prethodnog napornog dana. U nogama se još osjeća zamor od jučerašnjeg iscrpljujućeg penjanja na Volušnicu (1830m/n/v) i Popadiju, gdje smo do kasnog poslijepodneva snimali kadrove za TV emisiju "Natura Viva". Sunce je bespovredno pržilo. Većini iz ekipe to je bila prva ovogodišnja visokogorska tura. Brano, Olja, Mićo i ja smo još dodatno trknuli na Maja Popadiju (2057m/n/v). Penjali smo se oštrom grebenom sa albanske strane, koja je znatno blaža od naše. Obazrivo se krećemo, zastajkujemo i osluškujemo šumove koje planinski vjetar donosi sa ogromnih prostranstava masiva Prokletija. Mićo kao vrstan poznavalac Prokletija, govori da je neočekivan i nepoželjan susret sa albanskim graničnom patrolom vrlo moguć. Stoga smo vrlo obazrivi. Ipak uživamo u penjanju i uskoro stižemo na vrh. Tek sada pred nama duboko u dolini sa južne strane primjećujemo albansku karaulu. Sigurni smo da nas prate dvogledom i ubrzo napuštamo vrh i žurimo prema ostalom dijelu ekipe, koja se uputila nazad prema Grbaji.

Jutros Eso, Peđa i ja ponovo krećemo za Grbaju. Željko i Mitra ostaju u Plavu jer smo se tako prethodne noći dogovorili. U planinarskom domu u Grbaji čekaju nas Danko, Mićo, Olja, Branislav i Radonja, a u domu zatičemo i nekoliko mlađih planinara iz Beograda, koji se već nekoliko dana penju po vrhovima

uz našu pomoć izdržati i uspješno obaviti zadatku.

Sunce se već pomalo izvlači iz vrhova goropadnog Očnjaka koji se nadvio nad dolinom Grbaje, kada smo pošli laganim korakom i uz srdačan pozdrav beogradskih planinara, koji su ostali u domu. Prvih 30-tak minuta gazimo prostoru travnatu dolinu Grbaje u pravcu jugo-istoka. Trava je poprilično spržena od julskog sunca, a korito Grbaje je potpuno presahlo. Mićo nam govori da treba doći u proljeće pa vidjeti koja je to snaga vode, koja se topljenjem snijega na Prokletijama pretvara u snažnu planinsku bujicu. Tišinu i mir u dolini remete samo rijetki ptičiji cvrkut i lavez pastirskog psa. Na rubu bukove šume pase veliko stado ovaca. Kolona se uskoro, prolazeći polako kroz omanji bukov šumarak, približava donjoj ivici sipara, koji se nekoliko stotina metara pruža ispod stijena Očnjaka prema dolini. Počinje pravi uspon. Prvi znoj nas probija i tjeraju da polako skidamo djebove odjeće. Korač po korak lagano se penjemo čas hodajući po siparu strmijom stazom, a čas kroz rijetku bukovu šumu. Uspon je sve veći. Nakon prvog sata penjanja, pravimo kraći predah. Dogovaramo se da TV kameru dalje naizmjeno nosimo, kao i rezervne akumulatore. Neki potežu za čuturicom i osvježavaju se. Odlažem početak uzimanja tekućine. Uživam u lijepom pogledu prema dolini, ali moramo dalje.

Strmina je sve veća. Zastajkujemo povremeno da Eso snimi pojedine kadrove. Danko pokazuje najinteresantnije enedemične primjerke flore Prokletija, po čemu je ovaj planinski masiv nadaleko poznat. Ponovo predah. Procjenjujemo da smo savladali oko 600m visinske razlike i da smo negdje na oko 1500m/n/v. Branislav vadi video kameru i snima svoje prve kadrove. Na suprot nas, prema zapadu suncem obasjana Volušnica, a dalje preko nje Popadija i sjevernije Karaula. Sve sami veličanstveni vrhovi preko 2000m, ali mnogo pitomiji i zaobljeniji u odnosu na ovo kamenito bespuće kojim smo se mi uputili. Kod zastajkivanja sve teže ustajemo i sve češće gledamo prema vrhovima. Prolazimo pokraj fantastične stijene koja liči na vrh od koplja. Procjenjujemo da od podnožja do vrha stijene ima preko 400m. Radonja priča da su je pokušali ispenjati neki poljski alpinisti. Danko joj daje ocjenu VII stepeni težine. Snimamo dva, tri kadra i nastavljamo dalje. Uskoro nailazi zaravan, a rijetku šumu smo ostavili daleko iza nas. Srijecemo po koji pogledi grm i mnoštvo sasušene trave. Na Esi se vidi zamor, kao i na Olji, a Peđa se hrabro nosi sa nama iskusnjim planinama. Posebno impresionira Danko koji je znatno stariji od nas.

Nastaviće se...

Marina ruža

Piše: Marijan Mašo Miljić

- Kod Ruže već nekoga ima.
- Vidim, draga moja. Ne mari. Taman da nijesmo sami. Ruža pripada svima.
- Dobro veće!
- Dobro veće, đeco. Bog s vama: otkud vi ovđe, u ovo doba noći, kojim dobrom u pustoj planini?! - reče ženska prilika i stade da se iz polusjedećeg položaja polako uspravlja. - Nećemo se rukovati, ruke su mi prljave od zemlje. A inače...

Prema mjesecini se moglo naslutiti da se radi o sredovječnoj ženi, gospodi stasitoj i vitkoj, u neobičnim lijepim haljinama ispod ogretača, kakav imaju svtice na renesansnim slikama italijanskih majstora, lica boje slonove kosti.

- Gospodo, izvinite, nećemo da vam smetamo.

- Ništa. Ne uzbudjujte se. Ne smetate vi meni nego ja vama. Nijeste me iznenadili svojim dolaskom. Znala sam da će nekada neko doći. Odavno čekam...

- Istina, mi nijesmo očekivali da će u ovo vrijeme ikoga biti na ovome piperskom valu, na Kamenu s Ružom, na Ivan-begovom katuništu, iako je ljeto pa planina vrvi od posjetilaca.

- Ko ste vi, omladino, odakle ste, kojim dobrom? - zapita tajanstvena gospođa.

- Ja sam Jovan, a ona je moja vjerenica Marija.

- A, tako, tako. Shvatam. I ja sam Maria, Mara - kako su me uglavnom za života zvali.

- Za života?! A ko ste, zapravo Vi, Gospođa?

Gospa kao da to preču, pa nastavi svoju priču.

- Ja svake godine oko Blage Marije,

krajem jula ili početkom avgusta, kad je pun mjesec i noć ozvjezdana, dođem na ovo mjesto, na ovaj veliki vao, pored Ruže, izuzetne ljepote i opojnog mirisa, da joj se javim, da oko nje okopam, ako treba, ili je zalijem u sušno vrijeme, ako to čobani nisu već obavili, kako to inače čine s pokoljenja na pokoljenje... Da se sa njom izrazgovaram na jeziku koji ona razumije. Mi smo stare drugarice. Ona nije obična ruža.

- Gospođa draga, raduje nas susret s Vama, baš na ovome mjestu, našim lijepim povodom. I za nas je ovo mjesto sveto, iako nikad do sada nijesmo ovdje bili, reče Jovan.

- Ovo je za mene kultno mjesto. Važna tačka moga života i subbine. Odavde počinje da se odmotava konac s kalema moje priče koja teče vjekovima, preko pet stoljeća.

- Nemoguće, zavapi Jovanova zaručnica.

- Vi ste, prepostavljam, došli zbog Ruže, prede preko upadice nepoznata žena.

- Tačno, isključivo zbog Ruže. Vama je, možda, poznata legenda o njoj, koja se prenosi s koljena na koljeno, netremice gledajući zagonetnu gospu, dodade Jovan.

- Naravno. Ali voljela bih da čujem i vašu priču.

- Ta priča o Ruži nas je i dovela ovamo - reče Marija.

- Istinita legenda, dodade Jovan, pa nastavi: - Marija i ja smo se skoro vjerili. Svatba je ugovorena za Gospođindan. Priču smo slušali od starijih pa smo se dogovorili da, bez znanja njene i moje porodice, podemo u hodočašće Ruži, ne po danu kako se to obično čini, nego noću, po mje-

sečini. Daleko od zlih očiju i uroka. Inače mi smo tu blizu, ispod planine Lole. Moje se selo zove Orman a njeno Korman.

- Vrlo zanimljivo. Nastavite, đeco.

- Idući tragom legende, evo nas ovđe, s Vama poče Marija. Došli smo, Gospo, da sa sveote Ruže, koja kažu traje vjekovima, uberemo po cvijet za ljubav i sreću u našem budućem braku i životu. Ružu je ovđe, po legendi, koja se pamti u narodu, iz Žabljaka, svoje prijestonice, donio i posadio, uz pomoć vile, zetski i crnogorski gospodar Ivan Crnojević. Ali je ostavio i amanet i prokletstvo. Amanet, da pokoljenja paze i čuvaju ovu ružu, ali da sa nje niko drugi ne smije brati cvjetove osim zaručnika - vjerenika, mlađoženjā i nevjestā, inače će sve druge, koji bi sa nje ubrali cvijet, da stigne prokletstvo. Naglasi Maria te dvije riječi.

- Zato čobani piperski, umiješa se Jovan, sa Lukavice i okolnih planina u proljeće, kad okopni snijeg, oko nje okopaju i ogoje zemlju, potkrešu suve grane i vode kola zetsko i crnogorsko, i pjevaju.

- A kako pjevaju, baš sam radoznala, prekide ga Gospa koja je dotad pobožno slušala.
*Samo Zeta rada vile,
Vile mreže raširile
Pa u njima love momke,
Mlade momke i đevojke...*

- Ili:
*Crnogorsko kolo slavno,
Kretalo se još odavno,
Kretalo se od davnina
Kretala ga omladina.*

Do skoro, nastavi Jovan, ovđe se na

Svetoga Iliju održavao narodni sabor, zametala se kola, ženilo i udavalio, pjevalo. Ali omladina ode u gradove, sela opustješe, slabo se ko ženi i udava. Zato su naši roditelji, pošto smo se vjerili, željeli da prije braka, po nekom starom običaju, i mi dođemo i uberemo po cvijet sa ove ruže za srećan brak, dug život i lijep porod.

Ova Ivan-begova Ruža je svetinja ne samo za naš kraj nego i za cijelu Crnu Goru, ali se vremena mijenjaju. Ona je srasla s kamenom - i Ruža i Crkva.

Gospa, koja je sve to pažljivo slušala, ne izdrža: - Kakvoga Ivan-bega Crnojevića?! Prvo on nije nikakav beg nego moj Ivan i gospodar moga srca i Crne Gore, a drugo, ako ćemo pravo, to nije Ivanova ruža nego moja! Ja sam je svojom rukom posadila i suzama zalivala.

- Stanite, Gospođo! Vi buncate. Kad bi bilo tako Vi biste sad imali 565 godina. A to je nemoguće.

- Moguće je, i te kako je moguće. Ona se opet uspravi. Prema mjesecini, uprkos godinama, isticali su se njeni ljepota i gospodstvenost.

- Kako je to moguće, zaboga, Gospo? Opet uglašavače Marija i Jovan, zabezenuti i zbumjeni.

- Lijepo, đeco! Tako, jer ja sam Maria - Mara, druga supruga gospodara zetskog i crnogorskog Ivana Crnojevića, čerka znamenitog Hercega Stjepana Kosače i Jelene, čerke Balše III. Zato je ta legenda istinita. Nju potvrđuju i moje i vaše prisustvo.

Maria i Jovan se iznenadeni unezvijreno pogledaše, zanijemeli od čuda.

- Ne plašite se, đeco, nijesam ja vampir, već Marina duša u posebnom, nebeskom, bestjelesnom obliku, a duše u njemu ne stare i ne umiru. One postoje u više ravnini.

- Nije moguće, uglašavapiše Jovan i Maria, sa strahom i nevjericom u glasu. - Nije sjenka, sjenke ne govore i nemaju tijelo, pomisliše.

- Moguće je, sasvim moguće. Moguće je, vidite, i ovaj nemogući susret. Sve je moguće... Ne bojte se. Samo me ne dotičite jer je tijelo svjetlosno, zvjezdano. Zgusnutu živa sila. Vidim da ste zbumjeni...

- Gospođo draga, Vi se sa nama šalite. Ili vam nije dobro. Hoćete li malo vode? - sažaljivo uskoči Maria.

A ja tako dođem jednom godišnje, u vrijeme Pasje zvijezde zasljepljujućeg sjaja, kad psi od vrucine polude, i plačem, bez suza, vjekovima. Za đecom mojom koja nijesu imala sreće da porastu.

Ali i nad mojim domom i rodom, momom porodicom, državom i narodom kojima je Ivo vladao. Za njim živim mučenikom. Ja plačem a suze se unutra slijavaju, u dušu, na srce kaplju. Plaćem suvimi očima. Da mogu bar da se isplačem, da naričem i tužim. Ali ne mogu. To se noću i ne valja. Đeco moja, rano moja, bez prebola.

- Gospođo Marija, sjedite. Duša vam se cijepa, srce će vam prepuci, tješila je Jovanova vjerenica uplakanog lica.

i mučenik.

On je bio neko vrijeme u zatočeništvu kod moga oca. Nikad se nijesu voljeli, više su bili neprijatelji nego prijatelji. Ali ja sam ga voljela, iako je bio petnaestak godina stariji od mene. Neđe skoro u isto vrijeme kad je umro herceg Šćepan, Ivo je stupio na zetski prijesto. Tri godine kasnije smo se vjenčali. Tada sam imala dvadeset i četiri godine. Imali smo srećan brak i puno deće: četiri sina i tri čerke.

Upravo ovo mjesto je početak moje i Ivove nesreće. Blizance Konstantina i Jelenu jednoga ljeta poslali smo na Lukavici kod kneza piperskog Staniša, za koga je bila udata Ivanova rođaka. On je bio bogat vlastelin, držao je velika stada ovaca, puno goveda i konja, a nadzirao je i naša stada na Lukavici i Krnovu.

Gospoda Mara zastade, pogleda Jovana i Mariju, prekrsti se pa nastavi.

Jednoga dana, sunce je bilo na zaranke, deca su se popela na ovaj kamen i zaigrala se.

Najednom ih je stala piska. Čobani su pritrčali, ali je bilo kasno. Oboje je već bilo mrtvo. Zapunula ih je velika zmija. Viđeli su je samo kako zamiče u neku rupu: crna, na repu ja imala nešto neobično kao srp. Više je nikad niko nije vidoio. Vele, da takve nepomenice zemlja ne prima u se, a ako ih primi, više im nema izlaska.

- Jovan je čutao a Marija su tekle suze. Kao da su i zvijezde prestale da trepere, a mjesec se snuždio.

- Nastavite, molim vas, Gospo, kraljice - prošaputa Jovan.

- Bila je na dvoru velika žalost. Svi su plakali, vlastela i narod. Sve je bilo u koroti. Ivo govorao: "Zakla mi ala đecu, pa mi se i oko države omotala, narodu oko grla. Nećemo se puštiti tek tako". - Te godine pao je Žabljak, pa smo prešli na Obod, a malo kasnije na Cetinje.

Na ovom sam mjestu de stojimo, đeci u spomen, posadila ovu ružu, koju mi je Ivan donio. Cvjetovi su joj krupni i crveni kao krv. Ja ih pamtim a ne vidim, jer ne mogu doći po danu. Sad su crni, više modri pod mjesecinom. Samo nar ima ovakav cvijet. Ziva sila. Vidim da ste zbumjeni...

- Gospođo draga, Vi se sa nama šalite. Ili vam nije dobro. Hoćete li malo vode? - sažaljivo uskoči Marija.

A ja tako dođem jednom godišnje, u vrijeme Pasje zvijezde zasljepljujućeg sjaja, kad psi od vrucine polude, i plačem, bez suza, vjekovima. Za đecom mojom koja nijesu imala sreće da porastu.

Ali i nad mojim domom i rodom, momom porodicom, državom i narodom kojima je Ivo vladao. Za njim živim mučenikom. Ja plačem a suze se unutra slijavaju, u dušu, na srce kaplju. Plaćem suvimi očima. Da mogu bar da se isplačem, da naričem i tužim. Ali ne mogu. To se noću i ne valja. Đeco moja, rano moja, bez prebola.

- Gospođo Marija, sjedite. Duša vam se cijepa, srce će vam prepuci, tješila je Jovanova vjerenica uplakanog lica.

- Ne mogu da se isplačem, a plačem.

Plaćem za Ivanom, za sinovima Đurđem i Stevanom, za nesrećnim Stanišom, čerkama i njihovim porodom.... Niotkoga ne osta ni kost ni prah, osim Ivana, a i njegove su pogubljene.

- Ali ostalo je ime i mjesto u pamćenju narodnom, upade joj u zbor Marija.

- Ivan je sazдавao državu između dvije ale: Osmanlija i Mlečana. Oko nje se stazala velika zmija, kao ona što nam je đecu zaklala, ali mnogo veća. Ali ovoj kraju nije bilo, sa više glava i repova. A Mlečani lukavi su nas kobajagi štitili i otkidali dio po dio od države, predavali nas sultanu, trgovali našom sudbinom. Moju braću okretali protiv mene i Ivana, pa naše deće.

- Isplačite se, Gospo. Olakšajte sebi bol, ublažite tugu vjekovnu.

- Kad Ivan nije mogao više da se brani oružjem, dobavi iz Venecije tipografsku presu da stampa knjige. Da se Knjigom brani. Nije dočekao da vidi Đurđevu nevjestu Jelisavetu. Dok su svatovi bili na putu od Mletaka prema Cetinju, Ivan je ispušto dušu...

Nije dočekao da vidi ni ljepotu knjiga prvotipnih. Ja sam pomagala Đurđu, novom gospodaru, koji je video dalje od drugih, ali nije mogao kroz zid subbine. Morao je pod pritiskom Osmanlija da odstupi iz zemlje. Srećom, moje oči to nijesu videle, jer me je Gospod, u snu, uzeo k sebi. Stevan je pokušao spasiti što se spasiti moglo, ali je bilo prekasno. Ispred velike otomanske nepogode utočište je našao među monasima. Ostalo je samo podločensko ognjište da se piri i razgara, dok opet ne bukne u plamen...

- I šta bi, na kraju, sa Đurđem i Stanišom? - zapita Jovan.

- Đurđe se, kao što rekoh, sa suprugom Jelisavetom i decom stani u Veneciji, kao nesrećni izgnanik, pod zvijezdom izbjegličke subbine, nastojeći da se uz pomoć vjerolomnih i lukavih Mlečana, svoje tazbine i francuskog kralja povrati na prijesto, ali bezuspješno.

Pet godina prije smrti Ivan je poslao maloljetnog Stanka sultunu u Carigrad, toboš da uči carsku školu, a u stvari za taoča, da bi Crna Gora bila mirna. Ali čim se Ivo predstavi, sultan ga uvede u svoju vjeđu, zemlja mu kosti isturala, proklet bio i na onom svijetu - te tako od njega napravi krvnika svojoj zemlji i narodu.

- Je li istina, osmijeli se Marija da pita, da Vam je Staniša, kao mali „progrizao sisu u posanje“, kako veli naš pjesnik? I da ga je stigla materinska kletva?

- Istina je, istina. Ali ja svoju đecu nijesam klela. Dijete je to, nevino, učinilo svojim zubićima, ili me je u snu prevrila ona ala.

- Smirite se, Gospo! A šta na kraju bi sa Đurđem, zapita nekako ispod glasa, Jovan.

Nastaviće se...

*Srećna Nova
2019. godina*

Masiv Durmitora sa Prutaša
Autor: Mr Vlado Vujišić